

Smelo s pripravami naprej

BITI OBVEŠČEN — TO JE PRAVICA SLEHERNEGA DELOVNEGA ČLOVEKA V NAŠI DRUŽBI. ZATO VAS MORAMO SEZNANITI TUDI Z DOSEDANJIM DELOM »DELOVNEGA TELESA ZA PRIPRAVO ORGANIZIRANJA NOVIH TEMELJNIH ORGANIZACIJ ZDRUŽENEGA DELA V LITOSTROJU«. (V NADALJEVANJU BOMO RABILI LE IZRAZ »DELOVNO TELO«.) DOSEDANJE SEPTMESEČNO DELO DELOVNEGA TELESA BI LAHKO RAZDELILI V ŠTIRI FAZE: ČAKANJE, ZAGON, DOPUSTI IN PONOVEN ZAGON.

Zbori delovnih ljudi v Litostroju so v marcu 1976 razpravljali o novi samoupravni organiziranosti, ko so hoteli tudi v praksi uresničiti nadaljnjo decentralizacijo samoupravljanja in oblikovati nekaj novih temeljnih organizacij združenega dela. Bilo je več pobud in tudi konkretnih predlogov in sklepov, toda iz razlogov, o katerih bomo govorili kasneje, nismo nadaljevali s postopki. ki jih predvideva Zakon o konstituiranju organizacij združenega dela in njihovem vpisu v sodni register iz leta 1973. V tem času je bil namreč že znan osnutek Zakona o združenem delu in tudi že nakazovani celo zgodnejši roki za sprejetje Zakona o združenem delu, kot jih poznamo danes. Vsekakor je bilo že takrat jasno tudi to, da bo potrebno tako nove, kakor tudi že obstoječe organizacije združenega dela prilagoditi novemu Zakonu o združenem delu. Torej — tudi če bi bili fizično sposobni izvesti ves postopek po še vedno veljavnem »starem« zakonu v času do sprejetja novega Zakona o združenem delu, to ne bi bilo najbolj pametno.

Lahko bi celo rekli, da nas je osnutek Zakona o združenem delu za trenutek spravil v negotovost. Zato ni čudno, da so vsi zbori delovnih ljudi v marcu 1976 izvolili le delegate v pripravljeno delovno telo ter uvedbo postopka za konstituiranje novih temeljnih organizacij združenega dela. Izvoljenih delegatov tja do junija nihče ni povezal v delovno telo. Zato sem imenoval ta čas fazo čakanja, čeprav smo tedaj dokaj živahno proučevali osnutek novega zakona o združenem delu.

V juniju 1976 je bilo konstituirano delovno telo. Čakanje se je prevesilo v prvi delovni zakon, čeprav mandat (naloga) de-

lovnega telesa ni bil čisto točno opredeljen. Nanašal se je namreč na 34. člen veljavnega Zakona o konstituiranju organizacij združenega dela, osnutek novega Zakona o združenem delu pa v 308. členu pravi:

»Ko je sklep o organiziranju temeljne organizacije sprejet, oblikujejo delavci dela delovne organizacije, ki se organizira kot temeljna organizacija, z delavci ostalih temeljnih organizacij na delegatski podlagi komisijo, ki pripravi predlog za razporeditev sredstev, pravic in obveznosti na novo organizirane temeljne organizacije.«

Seveda gre pri tem za nekatere bistvene razlike. Zato se je

delovno telo oziroma komisija dogovorila:

- da nadaljuje z delom in da za osnovo svojega dela jemlje osnutek novega Zakona o združenem delu,

- da njeno delo temelji na delegatskih odnosih, da torej stalno obvešča in se posvetuje z bazo, ki jih je delegirala,

- da je njeno delo pripravljalnega značaja, torej nekakšna predpriprava in zbiranje stališč predlogov in rešitev do sprejetja Zakona o združenem delu,

- da bo potrebno ves postopek organiziranja novih temeljnih organizacij ponoviti oziroma ga izvesti po novem Zakonu o združenem delu.

Zato je komisija pozvala vse družbenopolitične in samoupravne organe, strokovna vodstva in delovne ljudi in jih v tem članku ponovno poziva, da sodelujejo v teh predpripravah. Te naj predstavljajo čimveč že dogovorjenih mnenj in stališč, skratka pravih samoupravnih dogovorov, katerih kasneje pri sprejetju Zakona o združenem delu ne bi bilo potrebno bistveno spreminjati, razen če bi zakon to zahteval.

Želimo namreč nekoliko hitreje premostiti formalno stran postopka organiziranja novih temeljnih organizacij ter se raje več posvetiti vsebini v novih in starih temeljnih organizacijah združenega dela in prilagoditi novemu Zakonu o združenem delu, za kar sta po najnovejših informacijah predvideni dve leti!

Komisija meni, da bi bilo dobro, če bi nove temelje organizacije zaživele že v letu 1977. To je dokaj predrzen cilj, ni pa neuresničljiv. Politična in samoupravna stališča in usmeritve so namreč znane, potrebnih pa je še precej strokovnih sistemskih rešitev, ki jih prinaša s seboj vsaka reorganizacija.

Vzemimo za primer samo nalogo komisije, kot jo predvideva novi Zakon o združenem delu. Komisija mora pripraviti predlog za razporeditev sredstev, pravic in obveznosti za novo organizirane temeljne organizacije. Ali se pri tem lahko izogne obstoječih temeljnih organizacij? Ali se sploh lahko loti dela, če ne razpolaga z nekaterimi dogovorjenimi sistemskimi rešitvami oziroma spremembami? In ko je vse to znano, se srečamo z obsežnim premetavanjem števil, kot jih zahteva Zakon o knjigovodstvu in razni kontni plani, na kar radi pozabljamo. Za tako opravilo pa je najprimernejši čas začetek poslovnega leta. Večkratne spremembe niso priporočljive, saj so pravi »salto mortale« v ekonomiki, ko že itak lahko za raznimi ekonomskimi kazalci, ki temeljijo na rezultatih poslovanja v preteklosti in potrebnimi za prihodnje poslovne odločitve. To ni morda nepotrebna zahteva neke tehnokracije, temveč potreba naše samoupravne družbe!

Resnici na ljubo — delovna organizacija Litostroj ima zaradi svojega proizvodnega programa zelo zapleten poslovni sistem. Vsaka sprememba zahteva enot-

Objavljamo posnetek dopisa, ki nam ga je poslal »Bureau of Reclamation« iz Denverja kot opolnomočeni prevzemalec turbine za HE CRYSTAL DAM. Kot smo že poročali, za to severnoameriško hidroelektrarno v državi Colorado izdelujemo Francisovo spiralno turbino za 29 083 kW na padcu 63,1 m.

O energetske lastnosti turbine se je prevzemalec prepričal ob preizkušanju njenega modela v Institutu za turbinske stroje v Vižmarjih, o čemer smo v »Litostroju« prav tako že poročali.

United States Department of the Interior

BUREAU OF RECLAMATION
 OFFICE OF DESIGN AND CONSTRUCTION
 ENGINEERING AND RESEARCH CENTER
 P. O. BOX 25007
 BUILDING 67, DENVER FEDERAL CENTER
 DENVER, COLORADO 80225

IN REPLY
 REFER TO
 330.-

Airmail

SEP 16 1976

Titovi Zavodi Litostroj
 Djakovičeva, 61000
 Ljubljana
 Yugoslavia

Subject: Hydraulic Turbine for Crystal Powerplant - Solicitation No. DS-7039 - Curecanti Unit - Colorado River Storage Project
 (Your Letter Dated August 3, 1976, and Received August 25, 1976)

Gentlemen:

We acknowledge receipt of seven copies of the final model test report and five sets of corrected pages for the copies of the test report previously submitted. These data are satisfactory.

We concur with your claim that the maximum model efficiency at a head of 207 feet is 92.42 percent. Solicitation subparagraph B-30a(2) provides for an increase in contract price of \$450 for each 1/100 of 1 percent that the actual adjusted model test efficiency is greater than 90.5 percent when evaluated at an equivalent prototype effective head of 207 feet.

The resulting increase in contract price is \$86,400. Therefore, you should submit an invoice in the amount of \$86,400 to the Regional Finance Office for payment.

Very truly yours,

Wm. R. Groseclose
 Wm. R. Groseclose, Chief
 Division of Construction

Priznanje iz Amerike

»Biro of Reclamation« nam piše:

Potrjujemo prejem 7 kopij končnega poročila o modelnem preizkušanju in 5 popravljenih strani poročila o preizkušanju, ki ste nam jih poslali že prej. To nam zadošča.

Strinjamo se z vašo ugotovitvijo, da dosega največji izkoristek modela na padcu 207 čevljev vrednost 92,42%. Podčlen B-30a(2) razpisanih pogojev določa povečanje pogodbene cene 450 dolarjev za vsako stotinko odstotka, za katero je dejanski izkoristek preizkušene modela, preračunan na ustreznih čisti padec turbine 207 čevljev večji kot 90,5%.

Sledi torej povečanje pogodbene cene za 86.000 dolarjev. Zato predložite za ta znesek račun Regionalnemu finančnemu uradu, da ga poravnava.

S spoštovanjem
 Wm. R. Groseclose, l. r.
 vodja oddelka za konstruiranje

Dodajamo samo tole skromno vprašanje:

Ali je res potrebno, da nekateri jugoslovanski investitorji naročajo podobne turbine iz tujine?

L. Šolc, dipl. ing.

Danes se približujemo zaključku petega leta plačevanja samoprispevka in obenem ugotavljamo, da je večina objektov zgrajenih oziroma v izgradnji in da bodo prav vsi objekti dokončani v roku, kot smo ga določili z referendumom. To vsekakor ni lahka naloga še posebej, če se zavedamo, da občinski proračuni v financiranju ne morejo več tako sodelovati kot doslej, ker je financiranje družbenih dejavnosti urejeno preko samoupravno organiziranih interesnih skupnosti.

In kakšna je situacija danes?

Ugotavljamo, da še ne moremo realizirati 1,5 izmenskega pouka v šolah, da ne moremo izvajati celodnevne šole v mnogo širšem obsegu, da nismo dosegli 50% varstva predšolske mladine, da je osnovna zdravstvena mreža prešibka za vse čakajoče in da je število starejših občanov, ki čakajo za sprejem v domove, dokaj veliko.

KAKŠNA BO TOREJ NAŠA ODLOČITEV »ZA«

Glasovali bomo »ZA« in to 21. novembra 1976, točno pet let po tem, ko smo izglasovali prvi samoprispevek »ZA« zato, ker bomo na osnovi vseh argumentov prepričani, da je ta naša odločitev najprimernejša, najbolj samoupravna, ekonomsko socialno upravičena, solidarnostna za inachenje pogojev življenja vseh naših občanov in tudi družbenopolitično upravičena, ker je konkretno dejanje v izvajanju načel z novo ustavo opredeljene samoupravne izgradnje naše družbe.

no in dobro premišljeno akcijo.

Z dokaj težko nalogo bomo soočeni ob uveljavljanju dohodkovnih odnosov. In kaj so to dohodkovni odnosi? Tudi za njihovo uveljavitev še nismo pripravljani in potrebno bo storiti še marsikaj. Zato malce zlobna pripomba: mnogo jih govori o njih, ne da bi vedeli, o čem govorijo, oziroma sploh ne vedo, kako se dohodkovni odnosi v praksi uveljavijo!

Res pa je, da je mnogo stvari, rešitev in izkušenj, s katerimi sedaj že razpolagamo, tudi dobrih, tako da ledine ne bomo orali. Komisija je pričela delo sistematično in od začetka, orientirana je proti cilju, o katerem smo že govorili. Najprej se je dokopala do skoraj enotnega koncepta bodoče samoupravne organiziranosti. Delovna organizacija Litostroj naj bi imela 11 temeljnih organizacij združenega dela in 1 delovno skupnost skupnih služb:

Nabava, IRRP, Proizvodnja ulitkov, Pločevinarna in kovačija, Proizvodnja obdelovancev, Montaža, Ivet, SE, ZSE, IC (LINT — do redne likvidacije) ter Delovna skupnost skupnih služb.

Obstajajo nekatere vzporedne variante (Individualna in maloserijska proizvodnja ter Komercialna — prodaja in nabava). Predloženi koncept samoupravne organiziranosti omogoča nadaljnje uresničevanje pravice in dolžnosti delavcev, da del delovne organizacije organizirajo kot temeljno organizacijo pod pogoji, kot

jih navaja Zakon o združenem delu. Mnenja smo, da bodo vse spremembe lahko potekale brez večjih pretresov in bistvenih administrativnih sprememb, kot je ta, pred katero smo sedaj. Izdelan je tudi sistematični pregled vseh samoupravnih sporazumov, statutov in samoupravnih splošnih aktov z navedbo vsebinskih načel, kot jih predvideva osnutek Zakona o združenem delu. Na podlagi tega pregleda bo skupina pravnikov, potem ko jim bodo posredovane samoupravne odločitve, stališča in drugi potrebni materiali, izdelala osnutek navedenih samoupravnih aktov. Istočasno izdeluje organizacijska služba, skladno s predlagano shemo bodoče samoupravne organiziranosti za vsako organizacijsko (samoupravno) enoto opis njenega poslovnega predmeta ter njenih funkcij in opravil, ki jih bo kasneje opravljala sama, ali pa pooblastila kako drugo temeljno organizacijo ali službo. Ti opisi bodo služili za urejevanje medsebojnih odnosov predvsem z vidika odgovornosti, nedvomnih pooblastil in reda v poslovanju.

Sedaj smo v fazi, ko komisija, z njo pa vsi delovni ljudje Litostroja potrebujemo kup strokovnih in političnih rešitev ter samoupravnih odločitev, da bomo lahko Zakon o združenem delu čimbolj dosledno uresničili in ga prenesli v naše vsakdanje delo. To fazo bi torej morali imenovati fazo intenzivnega dela.

V. N.

Pravica in dolžnost do planiranja

Osnutek zakona o združenem delu na podlagi ustanovnih izhodišč opredeljuje, da imajo delavci v temeljni organizaciji združenega dela in v drugih organizacijah združenega dela, v samoupravnih interesnih skupnostih in drugih samoupravnih organizacijah in skupnostih pravico in dolžnost, da planirajo družbeni in materialni razvoj svojih organizacij in skupnosti. S planiranjem delavci usklajujemo odnose zlasti pri pridobivanju dohodka, pri razpolaganju z dodatkom in uporabi sredstev ter določamo pogoje za razvoj materialne osnove dela ter za zadovoljevanje osebnih in splošnih družbenih potreb. Ta osnovna načela temeljito obdeluje zakon o samoupravnem družbenem planiranju, katerega komisija s pripravo srednjeročnega načrta razčlenjuje in konkretizira za potrebe in razprave v temeljnih organizacijah združenega dela naše delovne organizacije.

Zdaj prvič načrtujemo v novem planskem sistemu in je prav, da ta proces sproti analiziramo ter skušamo z vso zavzetostjo zagotoviti njegove samoupravne značilnosti. Prav ob tem se srečujemo s problemi, ki nastajajo zaradi preskromnega uveljavljanja novega planskega procesa. Vendar, plan je tisti instrument, s katerim se uresničujejo novi ustavni družbeno-ekonomski, predvsem dohodkovni odnosi v temeljnih organizacijah dela, zato je taka ocena še bolj pomembna, ker smo o tem razpravljali na vseh ravneh naše delovne organizacije. Temeljita ocena planskega samoupravnega procesa je lahko ta čas močna spodbuda za še večjo zavzetost subjektivnih dejavnikov pri vseh nosilcih planiranja, da uspešno sklenemo srednjeročni razvojni načrt in da pridobljene izkušnje s pridom uporabljamo v prihodnje v procesu kontinuiranega planiranja, ki je ena izmed značilnosti novega planskega sistema. Prav tem problemom samoupravnega planiranja je sedma seja CK ZKS namenila posebno pozornost.

PRVINE SAMOUPRAVNEGA PLANIRANJA ZAGOTAVLJAJO NOVO KVALITETO

Če skušamo kakorkoli ocenjevati sedanji potek samoupravnega planskega procesa v delovni organizaciji ali temeljnih organizacijah združenega dela, moramo s posebno pozornostjo proučiti zlasti:

1. Ali je dohodek resnični motiv za planiranje in ali delavci imajo možnost, da v celoti razpolagajo z dohodkom?

2. Kako se v temeljni organizaciji združenega dela uveljavlja pravica delavcev kot nosilcev dohodka in bistvenih elementov planiranja za interese vseh drugih udeležencev v planskem procesu in sicer pravica neposrednega odločanja o glavnih planskih smernicah in elementih?

3. Ali imajo delavci možnost, da v planskem procesu obvladajo dohodek v vseh fazah?

Res je, da so bili v organiziranosti družbenopolitičnih organizacij, strokovnih sodelavcev, vodilnih in neposrednih delavcev ustvarjeni nekateri zelo pomembni novi pogoji, da se v planih uporabijo v čimvečji meri prvine samoupravnega družbenega planiranja, ki zagotavlja novo kvaliteto v razvoju družbeno-ekonomskih odnosov.

Pozitivni napori so izraženi v tem, da se delavec v temeljnih organizacijah združenega dela uveljavlja kot neposredni upravljalec družbenih sredstev. Krog udeležencev se je močno razširil v primerjavi z našo dosedanjo prakso. To je eden izmed bistvenih dokazov tistim, ki so mnenja, da je mogoče samo centralno planiranje.

• Uveljavlja se proces, v katerem postaja neposredni proizvajalec neposredni nosilec planiranja. Dosedanje delo pri pripravi planov je bistveno prispevalo k spoznanju, da je mogoče

zagotoviti skladen razvoj s spoštovanjem ustavne pravice delavcev v temeljni organizaciji, da temeljna organizacija v celoti razpolaga z ustvarjenim dohodkom ter samoupravno združuje sredstva za skupno dogovorjene cilje na ravni delovne organizacije.

Ni več vprašanje, ali je potrebno medsebojno usklajevati razvoj in odnose pri ustvarjanju in delitvi dohodka, kar se izraža v srečevalni komponenti planiranja, v hkratnosti planiranja, pač pa je vprašanje, kako te odnose urejati. Poleg gospodarskih ciljev ter predvidevanj o dohodku in njegovi delitvi posvečamo pri pravi srednjeročnega plana večjo pozornost tudi socialnim in prostorskim vprašanjem našega bodočega razvoja. To pomeni, da prehajamo od načrtovanja delnih potreb k celotnim potrebam in interesom naših delavcev. Vse to nam narekuje, da se ob iskranju novih poti in metod v samoupravnem planskem sistemu postopoma širi krog usposobljenih strokovnih, vodilnih in družbenopolitičnih delavcev, da se močneje zavzemamo za uveljavljanje tega novega planskega sistema v praksi.

ZAGOTOVITI RESNIČNE DOHODKOVNE ODNOSE

Vse bistvene prvine novega planskega sistema so preučene, delavci smo usposobljeni za sodelovanje v samoupravnem planskem procesu.

Samoupravni sporazumi in dogovori o temeljih plana so bili osnova za pripravo sedanjega srednjeročnega plana. Ta izraža bistvene razvojne naloge, nadaljnje poglobljanje samoupravnih odnosov, resnično vsebino dohodkovnih odnosov med udele-

V septembru nas je obiskala 20-članska angolska politična delegacija

Zanimali so se za našo proizvodnjo in sodelovanje na političnem in gospodarskem področju. Člani delegacije so se še posebej zanimali za naše samoupravljanje

ženci v planiranju, ki jo je potrebno nenehno dograjevati, in drugo.

Menim, da je dosledno uveljavljanje vseh komponent samoupravnega procesa planiranja nujni pogoj za realno načrtovanje razvojne poti v vseh temeljnih organizacijah, kar prispeva k učinkovitem uveljavljanju vsebine zakona o združenem delu. Zavedamo se, da vseh nalog ne bomo v celoti opravili in da bomo nekatere opravljali postopno.

Predvsem je nujno z vso prizadevnostjo pri uresničevanju

začrtanih razvojnih nalog zagotavljati resnične dohodkovne odnose. Prizadevati si bomo morali, da bodo razvojne naloge čimbolj realne, uresničljive, pri čemer ne smemo zanemariti možnosti za dograjevanje naših razvojnih zamisli. V tem smislu moramo dojeti, da uveljavljanje sistema samoupravnega družbenega načrtovanja ni in ne sme biti končano z oblikovanjem srednjeročnih načrtov razvoja za obdobje od leta 1976 do leta 1980. Zato bo naša trajna naloga, da stalno preverjamo in izvršujemo sprejete samoupravne sporazume, dogovore in načrte razvoja in da se sporazumujemo in dogovarjamo o novih nalogah, ki izhajajo iz takih ugotovitev. Le na ta način bomo zagotovili nadaljnji razvoj družbeno-ekonomskih odnosov v skladu z ustavo, kar pomeni poglobljanje samoupravnih odnosov, zagotovitev usklajenega in dinamičnega razvoja temeljnih organizacij in delovne organizacije v okviru sestavljene organizacije ZPS.

S. I.

Ustvarjanje delavske večine

Zveza komunistov mora v svojih vrstah ustvariti delavsko večino. Naloga članov organizacij in vodstev zveze komunistov je, da si prizadevajo v vrste komunistov pritegniti čim več delavcev — neposrednih proizvajalcev, kar je eden izmed bistvenih pogojev za krepitev njenega razrednega bistva in njene idejnopolitične vloge v družbi. (Iz sklepov 7. kongresa ZKS).

Osnovna organizacija ZK IVET se zaveda pomena kongresnega sklepa, za katerega smo se, kot za vse ostale sklepe 7. in 10. kongresa, komunisti demokratično dogovorili, da ga bomo uresničili.

Zakaj tak poudarek sprejemanju delavcev — neposrednih proizvajalcev v ZK?

Politiko in prakso ZK morajo prežemati interesi delavskega razreda, predvsem delavcev — neposrednih proizvajalcev, ki so po svojem položaju v družbi najbolj zavezani za uspešen razvoj socialističnega samoupravljanja. Če bi statistično analizirali sprejemanje in zastopanje v ZK in to primerjali z raznimi odkloni na poti razvoja samoupravljanja, bi ugotovili, da je naraščanje oziroma padec števila delavcev v ZK s temi odkloni v tesni povezavi. Naraščanje števila delavcev v ZK iz neposredne proizvodnje je zanesljiv barometer, ki kaže na krepitev vloge delavskega razreda v naši družbi.

Število komunistov v naši osnovni organizaciji se je v nekaj letih občutno povečalo. Pred pismom Izvršnega biroja predsedstva ZKJ in tovariša Tita je bilo število dokaj stalno, sedaj pa se stalno veča. Sprejeti so bili večinoma mladi delavci iz neposredne proizvodnje. Na zadnjem sestanku, ki je bil dne 4. 10. 1976, smo izročili partijske knjižice štirim novim članom: Jovu Gruborju, Hajradinu Galiču, Josipu Španjolu in Radoslavu Vukoliču.

Pred pismom je bilo v ZK včlanjenih 22 delavcev, od tega 9 iz neposredne proizvodnje, danes pa je članov komunistov iz neposredne proizvodnje kar 21, ostalih 16, skupaj torej 37.

Iz tega je razvidno, da se je osnovna organizacija povečala in to predvsem s številom delavcev iz neposredne proizvodnje. S takim načinom sprejema bomo nadaljevali tudi v prihodnje.

Franc Čopi

NOVI PREDSEDNIK KOORDINACIJSKEGA SVETA ZSMS LITOSTROJ

Na 9. seji koordinacijskega sveta so delegati izvolili za novega predsednika mladinske organizacije v Litostroju Filipa Novaka. Tovariš Novak je že vrsto let aktiven družbenopolitični delavec, njegova izvolitev je samo nadaljevanje in obenem priznanje njegovega dosedanjega dela.

10. seja sveta ZK

Svet ZK Litostroj je na 10. redni seji dne 28. 9. 1975 podrobno obravnaval ugotovitve 7., 8. in 9. razširjene seje sveta. Na osnovi zanimive razprave so bili sprejeti pomembni sklepi in poročila o:

- oceni dela strokovnih odborov in pododborov v ZPS;
- javni obravnavi osnutka zakona o združenem delu;
- družbenem načrtovanju in pripravi srednjeročnega razvojnega načrta;
- stabilizaciji in stabilizacijskih programih;
- kadrovske politiki in izvajanju družbenega dogovora o kadrovske politiki;
- rezultatih polletnega poslovanja TOZD in DO.

Svet ZK je nadalje obravnaval in sprejel sklepe in priporočila glede:

- priprave na samoprисpevek za gradnjo vzgojnovarstvenih ustanov, šol, zdravstvenih domov in domov za ostarele;
- izvajanja samoupravnega sporazuma o družbeni samozaščiti in splošnem ljudskem odporu v TZ Litostroj;
- organizacije in izvedbe tedna komunista v TZ Litostroj ter nekaterih drugih vprašanjih.

Svet ZK je tudi sprejel programe dela posameznih komisij. Komisije pri svetu ZK so zadolžene s konkretnimi nalogami, ki so rokovno opredeljene. Zaradi zamude pri pripravi programov bodo komisije morale za intenzivnejšim delom nadomestiti zamujeno.

Zlasti pomembne naloge je sprejela komisija za družbeno ekonomske odnose in samoupravljanje glede samoupravne organiziranosti in urejevanja družbeno ekonomskih odnosov v naši delovni organizaciji. Ta komisija je zadolžena, da do 15. 10. 1976 pripravi politična izhodišča za urejevanje vseh vprašanj na teh dveh področjih.

Zaradi pomanjkanja prostora bomo ugotovitve, sklepe in priporočila 10. seje sveta ZK objavili v naslednji številki.

V. Živkovič

VOLILNA SEJA

V sredo, 6. oktobra je imel koordinacijski svet naših osnovnih organizacij ZSMS svojo 9. redno sejo, ki je bila hkrati tudi volilna seja. Najprej smo delegati iz osnovnih organizacij ocenili priprave in izvedbe sej po osnovnih organizacijah. Potek sej in sprejete sklepe so v skrajšani obliki podali predsedniki osnovnih organizacij ZSMS.

Predsednik koordinacijskega sveta je poročila svojih predhodnikov strnil v nekaj ugotovitvah:

— Uskladili smo mandate osnovnih organizacij.

— Udeležba mladih na sejah je bila dobra.

— Večina osnovnih organizacij je volilne seje dobro izpeljala.

— Med osnovnimi organizacijami je še vedno nekaj takih, ki ne delujejo v skladu s pravili in statutom ZSMS. To sta osnovni organizaciji v TOZD ZSE in TOZD ICL, v zadnjem času je tudi osnovna organizacija v TOZD IVET nekoliko popustila, kar je predvsem krivda vodstva osnovne organizacije. Takega stanja v tako veliki osnovni organizaciji, ki ima dovolj kvalitetnega kadra ne smemo dopustiti, zato je treba takoj poiskati vzroke za tako stanje in primerno ukrepati.

Predsednik koordinacijskega sveta je pozval vse osnovne organizacije, naj pomagajo omejenim osnovnim organizacijam. Pomoč za poživitev dela potrebuje predvsem osnovni organizaciji v TOZD ZSE in ICL, ki imata že dalj časa trajajoče kadrovske težave.

Po poročilih predsednikov osnovnih organizacij in predsednikov koordinacijskega sveta se je med delegati razvila živahna razprava. Izredno pomembna je bila ugotovitev, da je naša mladinska organizacija v preteklem mandatnem obdobju uspešno izpeljala več akcij z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami v našem kolektivu, kar kaže na dobro povezanost med njimi.

Mladi smo se uspešno uveljavili tudi v samoupravnih organih, kjer smo dobro zastopani. V preteklem mandatnem obdobju smo mnogo prispevali k poživitvi dela koordinacijskega sveta ZSMS ZPS. Tvorimo smo sodelovali pri delu občinske konference ZSMS Ljubljana-Siška, preko zapisnikov smo jo obveščali o delu naših osnovnih organizacij in koordinacijskega sveta.

Osnovne organizacije so v preteklem mandatnem obdobju predlagale številne mlade aktiviste za sprejem v zvezo komunistov, od katerih jih je bila večina sprejeta. Tudi pri nadaljnjem delu se bomo držali načela, da za sprejem v ZK predlagamo samo tistega mladega delavca, ki aktivno deluje v osnovni organizaciji ZSM in s svojim delom opraviči zaupanje svoje sredine.

PREGLEDALI SMO OPRAVLJENO DELO

Zadnje dni septembra in v prvi polovici oktobra so potekale v osnovnih organizacijah redne volilne seje. Na teh sejah so mladi kritično ocenili opravljeno delo v zadnjih dveh letih, izvolili nova vodstva osnovnih organizacij in sprejeli akcijske programe za naslednje mandatno obdobje.

O udeležbi mladih na teh sejah se lahko izrazimo zelo pohvalno. Predsedstva osnovnih organizacij so skrbno pripravila poročila o opravljenem delu, pa tudi akcijske programe, katere so člani brez bistvenih pripomb sprejeli.

Osnovne organizacije ZSMS morajo začeti z izvrševanjem številnih nalog, ki so si jih zadale.

Pripomniti pa moramo, da rednih letnih sej še niso imele nekatere naše osnovne organizacije — osnovna organizacija v TOZD ZSE — in ICL, ki se že vrsto let otepa s kadrovskimi težavami. Pomoč ostalih osnovnih organizacij je postala že skoraj nujna. Na ta način bomo omogočili redno delovanje.

Morda ne bi bilo odveč, če bi delo teh dveh osnovnih organizacij obravnavale tudi osnovne organizacije ZK in sindikata, ker se težave pri delovanju le predolgo vlečejo in s tem neposredno zmanjšujejo uspehi celotne organizacije.

M. J.

Tudi v preteklem mandatno smo se srečevali s premajhnim vključevanjem deklet v delo osnovnih organizacij. To zgovorno priča podatek, da so imeli v izvršilnih organih osnovnih organizacij in koordinacijskega sveta le nekaj odstotno zastopanost deklet, čeprav je njihova zastopanost v kolektivu neprimerno večja.

V drugi točki dnevnega reda smo obravnavali programsko usmeritev naše organizacije v naslednjem mandatno, ki sega na področja delovanja vsake družbenopolitične organizacije. Temelji na programih ZKS in ZSMS in skrbi za neposredno vključevanje mladih pri uresničevanju ustave, krepitev položaja združenega dela, družbenoekonomski položaj mladega delavca v združenem delu, stabilizacijo gospodarstva, dviganje produktivnosti dela, družbenopolitično in strokovno izobraževanje mladih, negovanj in razvijanje revolucionarnih tradicij in družbene

Udarnik postaneš s trdim delom

V prejšnji številki smo pisali o nekaterih mladih Litostrojčanih, ki so kot brigadirji sodelovali na delovnih akcijah po vsej Jugoslaviji. Tokrat vam predstavljamo prvega brigadirja, ki je delal na delovni akciji v Posočju. To je Djuro Savić, monter iz TOZD Servis.

Djuro, se lahko sam predstaviš našim bralcem?

Rojen sem 1953. leta v Ključu v SR Bosni in Hercegovini v delavski družini. V domačem kraju sem se izučil za strojnega ključavničarja. V Ljubljano sem prišel pred tremi leti in se takoj zaposlil v Litostroju. Ze kot učenec poklicne šole sem obiskal Litostroj. Takrat so nam povedali, da Litostroj potrebuje kvalificirane delavce mojega poklica, zato tudi nisem bil v dvomih, kje naj se zaposlim.

Kdo te je predlagal za brigadirja?

Predlagala me je osnovna organizacija mladine v našem tozdu. Pred tem sem tudi sam izrazil željo, da bi šel v Posočje na delovno akcijo.

Zakaj si želel postati brigadir MDA?

Prvič se mi je ponudila prilika, da sodelujem v humani akciji, da pomagam ljudem na potrebnem področju. Kaj pomeni pravočasna pomoč, sem imel pri-

samozaščite, podružabljanje in širjenje kulture na temeljih samoupravljanja, obveščanje in vključevanje v akcije širšega družbenega pomena.

Po sprejetju programske usmeritve smo sprejeli sklep, da morajo predsedniki komisij pri koordinacijskem svetu do konca oktobra izdelati programe svojih komisij, ki naj zajemajo vse tiste naloge, katere so v svoje akcijske programe vnesle tudi osnovne organizacije.

V nadaljevanju seje smo delegati sprejeli razrešnico dose-danjemu koordinacijskemu svetu. Ker nov koordinacijski svet sestavljajo po trije delegati iz vsake osnovne organizacije, smo na seji izvolili samo predsednike komisij, sekretarja in predsednika koordinacijskega sveta. Za sekretarja smo izvolili Nikolo Pongraca, za predsednika pa Filipa Novaka.

Ob koncu seje je dosednji predsednik koordinacijskega sveta tovariš Josip Fileš dosedanjim delegatom izročil spominske knjige, darilo mladinske organizacije in našega sindikata. Tovarišu Filešu se zahvaljujemo za nesebično delo v naših vrstah in mu želimo čim več uspeha in zadovoljstva pri služenju kadrovskega roka.

M. J.

Pri kopanju jarka za vodovod

ložnost spoznati, ko je potres leta 1969 razdejal moj domači kraj.

Kako so vas, brigadirje, sprejeli domačini?

Sprejem je bil izredno prisrčen. Našo mladinsko delovno brigado so sprejeli z odprtimi rokami. Z njimi smo hitro vzpostavili prijateljske odnose in tistih 21 dni je kar prehitro minilo.

Kakšna dela ste opravljali?

Naša brigada je kopala 4,5 km dolg jarek za vodovod. To delo smo opravili v rekordnih desetih dneh, ostalih deset dni pa smo kopali jame in postavili drogo-ve za električno napeljavo v Zgornji Trebuši. Naša skupina, v kateri je bilo deset brigadirjev, je postavljala samo drogo-ve. Delo ni bilo lahko, vendar smo kljub temu postavili okrog 170 drogov. Z delom smo morali zelo hiteti, ker so nas priganjali delavci, ki so napeljevali žico.

Kako je potekal delovni dan?

Vstajali smo ob petih in se že ob pol sedmih odpravili na delo. Delovišče je bilo oddaljeno kar 25 km, zato smo se morali voziti na delo z avtobusi. Običajno smo delo končali ob 14. uri. V

»V preteklem mandatnem obdobju smo bili delovni na vseh področjih,« so ugotovili mladinci

vsakem tednu smo si sami določili dva udarniška dneva in takrat smo delali do 16. ure. Popoldne smo se ukvarjali s športom ali s kulturnimi dejavnostmi. Večkrat smo šli tudi v Kobarid.

Spat smo hodili ob 22. uri.

Kje ste prebivali?

Med kopanjem vodovoda smo prebivali v brigadirskem naselju blizu Kobarida, kjer smo spali pod šotori, med postavljanjem električne napeljave pa v šolskem poslopju v Zgornji Trebuši.

Kakšna je bila hrana?

Brigadirji so bili z njo zadovoljni. V brigadirskem naselju smo imeli odlično kuharico, ki ni štedila z dobrotami, v Zgornji Trebuši pa smo si kuhali sami. Kuharica in kuhar sta bila brigadirja, drugače učenca gostinske šole. A čeprav sta bila le

učenca, sta pripravljala odlično hrano.

Kako si si priboril priznanje brigadir — udarnik?

Brez dvoma sem si ga priboril z delom. Bil sem edini brigadir iz Litostroja na tej delovni akciji in s svojim delom sem hotel dokazati, da zna naša mladina trdo prijeti za delo. Ker je bila cela naša brigada udarna, je lahko izmed svojih 50 brigadirjev izbrala 12 udarnikov. Med njimi sem bil tudi jaz.

Ali bi bil pripravljen ponovno postati brigadir?

Postati brigadir in delati na tako humani akciji, je velika čast in priznanje za vsakega mladca, zato bi želel še sodelovati na podobnih delovnih akcijah.

Mladim priporočam, seveda iz lastnih izkušenj in spoznanj, da gredo na delovne akcije, ki so velika šola dela in samoupravljanja.

M. J.

MLADI FINALISTI

13. oktobra 1976 smo imeli mladinci TOZD FI redno letno konferenco. Udeležilo se je 160 mladincev, kot gostje pa so bili povabljeni tudi predstavniki družbenopolitičnih organizacij.

V poročilu o delovanju v preteklem mandatnem obdobju je bilo rečeno, da se je mladina uspešno uveljavila na vseh področjih družbenega delovanja. Še posebej se je izkazala v več akcijah, ki jih je organizirala v sodelovanju s sindikatom in ZK. Za svoje prizadevno delo smo prejeli več nagrad in pohval, med katerimi je najpomembnejše priznanje za eno najboljših OO ZSMS v Sloveniji. Kljub precejšnjemu uspehu pa se zavedamo, da bi se dalo storiti še več.

V svojem akcijskem programu smo nakazali le najpomembnejše smernice za nadaljnje delovanje:

— angažiranje mladih na delovnem področju za čim boljši poslovni uspeh;

— vodenje načrtne kadrovske politike z idejnopolitičnim in strokovnim izobraževanjem;

— tesno sodelovanje z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami in samoupravnimi organi; nenehen boj za izboljšanje socialnega položaja mladih (da čim več mladih pridobi primerno stanovanje — tako mlade družine kot posamezniki);

— čim več mladih pritegniti za aktivno delovanje v ZSMS in najboljše predlagati v ZK in samoupravne organe;

— posebno pozornost posvetiti obveščanju mladine in celotnega kolektiva preko internega glasila Litostroj;

— čim več članov ZSMS pritegniti v športno in kulturno udejstvovanje.

Prizadevati se moramo, da ta program uresničimo in ga po potrebi še dopolnimo. Naše delovanje ne sme biti ozko usmerjeno. Biti pa moramo vztrajni, ker bomo le na ta način uresničili svoje zahteve.

V novo predsedstvo OO ZSMS je bilo izvoljenih 19 članov, tako da so zajeta vsa stroškovna mesta. Za predsednika smo izvolili Franja Špearja, za sekretarja pa Vukašina Jelačo.

Če bomo hoteli še naprej tako uspešno delovati, se mora v delo mladine vključiti čim več njenih članov, tako da ne bo vsa aktivnost ležala le na ramah predsedstva. Še posebno pa se morajo v tej smeri angažirati mladi komunisti!

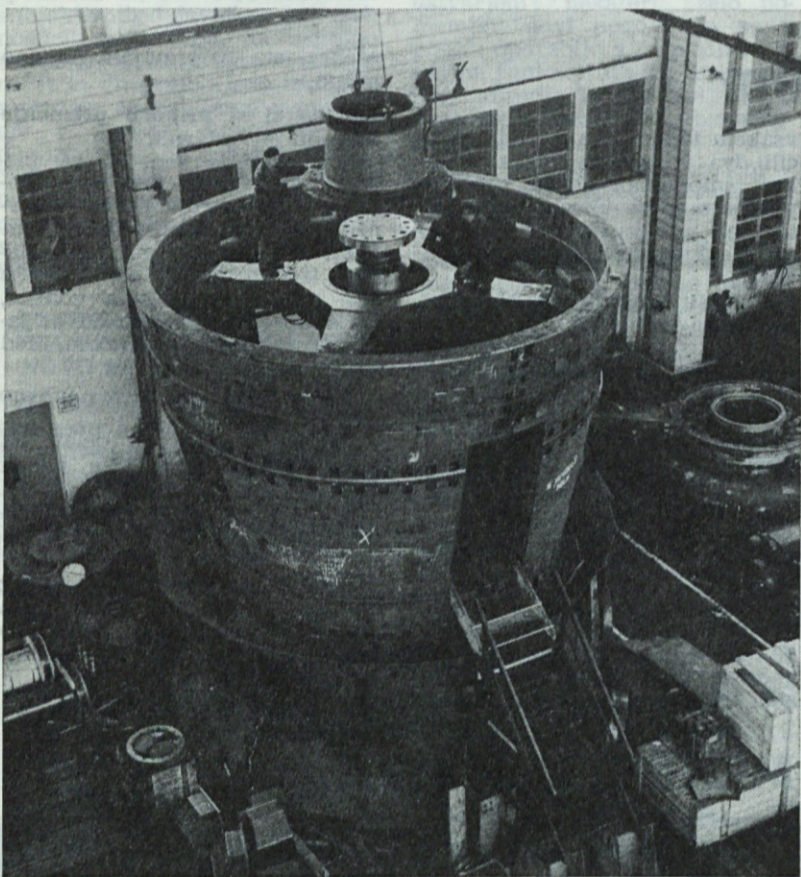
F. Špear

Smeri razvoja turbinske industrije

TURBINE NARAŠČAJO PO MOČI IN VELIKOSTI

LITOSTROJ je doma in v svetu že utrdil svoj ugled kot proizvajalec vodnih turbin srednjega velikostnega razreda. Zanje so značilni primeri Francisovih gonilnikov do približno 4,0 m in Kaplanovih gonilnikov do 7,0 m ter moči nekako do 150 MW na turbino. Do teh omejitev tudi segajo tehnološke možnosti LITOSTROJA.

Pojem turbin srednjega velikostnega razreda ni nesporenljiv. Narašča s splošnim razvojem te vrste pogonskih strojev v svetu, ki teži k vedno večjim in močnejšim enotam. Prav to dejstvo moramo navesti kot prvo značilnost razvoja vodnih turbin. Obdržati hočemo svoj sloves kot proizvajalec vodnih turbin srednjega velikostnega razreda in nočemo zdrkniti na raven tretjerazrednih proizvajalcev. Zato povečujemo svoje tehnološke zmogljivosti in se pripravljamo na izdelavo večjih turbin, takih, ki morda danes veljajo še kot velike, čez nekaj let pa jih bomo ocenjevali kot srednje. V to nas že silijo vse bolj pogosta vprašanja po turbinah, ki so blizu ali celo že presegajo naše tehnološke možnosti.

Prva dolžnost in cilj raziskovalno-razvojnega dela zato je, da preskrbimo projektantom in konstruktorjem vse potrebne podatke za spoprijem s turbinami večjih dimenzij in moči, kot smo jih izdelovali doslej.

VSE BOLJ POGOSTE SO ČRPALNE TURBINE

Druga značilnost razvoja vodnih turbin v svetu je počasno prehajanje od proizvodnje klasičnih vrst turbin na črpalne turbine, potrebne za prečrpavalne akumulacijske in vršne elektrarne. Čim bolj v neki državi hidroenergetski potencial izkoriščajo s klasičnimi pretočnimi in akumulacijskimi hidroelektrarnami brez prečrpavanja in čim več je v elektroenergetski sistem države vključenih termoelektarn na klasično ali jedrsko gorivo, tem večja je potreba po dodatnih vršnih hidroelektrarnah, torej po črpalnih turbinah. V primerjavi s njimi pa tem bolj zaostaja potreba po klasičnih vrstah vodnih turbin. Drugi cilji raziskovalno-razvojnega dela na področju opreme za hidroelektrarne so zato črpalne turbine. Poleg enostopenjskih so se turbinske tvrdke v zadnjih letih

Pravočasen odgovor na vprašanje, kakšne turbine bo moral LITOSTROJ izdelovati čez pet ali deset let, je odločilne važnosti za zagotovitev prihodnjih naročil in ohranitev naše turbinske proizvodnje na doseženi ravni. Na vprašanje nam dajejo potreben odgovor splošne smeri razvoja te vrste proizvodov v svetu in zahteve našega domačega trga.

V tem članku bomo navedli glavne smeri, h katerim teži razvoj vodnih turbin, in prikazali svetle perspektive te naše proizvodnje veje. Hkrati pa želimo opozoriti na širino in obseg raziskovalnega in razvojnega dela, ki ga terjajo te razvojne smeri in s katerim se projektivni biro HE že ukvarja, deloma samostojno, deloma v tesnem sodelovanju z Institutom za turbinske stroje v Vižmarjih.

Glede na zahtevnost tega dela nikakor nismo pričeli prezigodaj, niti doslej še nismo opravili dovolj. Zato dajejo v članku navedene razvojne smeri vsebino našemu planu raziskovalno-razvojnega dela tudi še v prihodnjih letih.

pričele ukvarjati v dvostopenjskimi in večstopenjskimi izvedbami, zaradi česar bo dobršen del našega raziskovalno-razvojnega dela namenjen tej novi vrsti črpalnih turbin. To toliko bolj, ker konkurenčna podjetja niso mnogo ali sploh niso pred LITOSTROJEM, med tem ko smo pri enostopenjskih črpalnih turbinah

svetu izraža z vgrajevanjem majhnih in najmanjših, tako imenovanih mikro-hidroelektrarn. Te posamezno niso zanimive, postanejo pa privlačne, če je potreba po njih množična. LITOSTROJ v svojem raziskovalno-razvojnem programu ne bo prezrl tipizacije in standardizacije malih turbin.

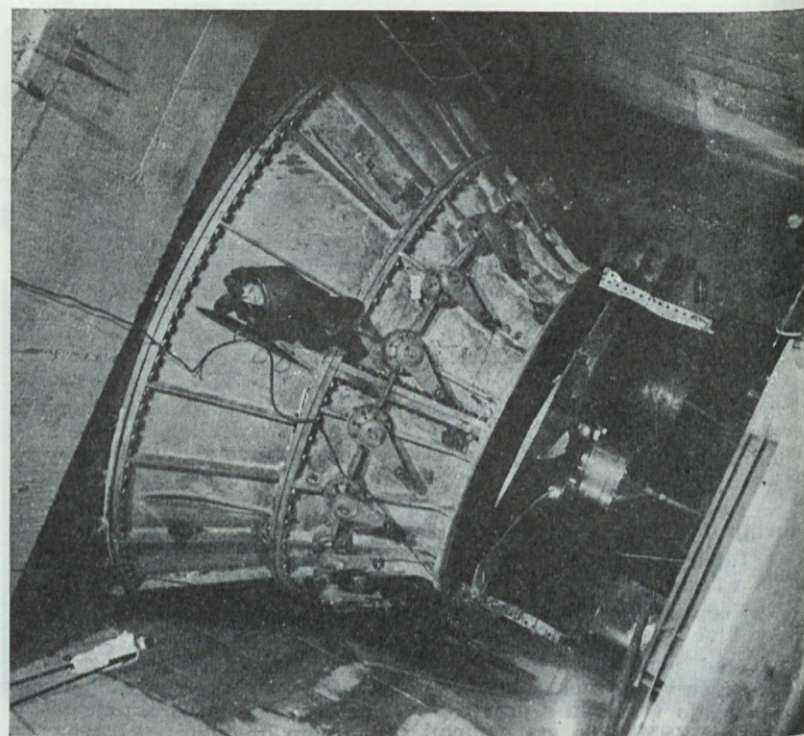
RAZMERE NA DOMAČEM TRGU

Izkoriščanje vodnih moči kaže v Jugoslaviji iste razvojne smeri, ki so značilne za razmere v svetu:

— Tudi domači investitorji segajo po vse večjih in močnejših turbinah v skladu z zahtevo gospodarnosti, da je treba nove hidroelektrarne opremljati s čim manjšim številom čim večjih enot.

— Ob znatnem vključevanju termoelektarn in jedrskih elektrarn v elektroenergetski sistem Jugoslavije postaja vsak dan bolj pereča potreba po črpalnih turbinah, tako enostopenjskih kot dvostopenjskih.

— Tudi v Jugoslaviji postajajo nižji padci za energetsko izkoriščanje vedno bolj zanimivi in z njimi tudi cevne turbine, ki

poleg tega prinašajo v primerjavi s klasičnimi Kaplanovimi turbinami v navpični izvedbi prihranek pri gradnji hidroelektrarne.

— Potrebe po varovanju okolja so aktualne tudi pri nas.

— Z bližanjem cene električne energije njeni ekonomski vrednosti postaja vse bolj pomembna gospodarska upravičenost malih hidroelektrarn.

Zaradi tega naše domače razmere v ničemer ne nasprotujejo planu raziskovalno-razvojnega dela, ki je postavljen na osnovi razvoja v svetu, temveč ga v celoti podpirajo in terjajo njegovo izvajanje v korist LITOSTROJA in naše celotne družbe.

VZPODBUDNE DOMAČE POSEBNOSTI

Naslednje naše posebnosti postavljeni plan raziskovalno-razvojnega dela še posebej podpirajo in z odličnimi perspektivami za gradnjo nadaljnjih hidroelektrarn v Jugoslaviji potrjujejo njegovo pravilnost:

• V Jugoslaviji bo ostalo po letu 1976 še okoli 64 milijard kilovatnih ur neizkoriščene vodne energije letno. Od tega je po današnjih kazalcih vsaj 70 % gospodarno uporabljive, pri čemer se bo ta odstotek še večal z mo-

rebitnim nadaljnjim podraževanjem goriv za termoelektrarne. To pomeni, da v Jugoslaviji lahko izrabimo z novimi hidroelektrarnami vsaj še 11.000.000 kW, kar je približno trikrat več, kot je LITOSTROJ dal doslej domačemu elektrogospodarstvu s svojimi turbinami. To nadalje pomeni še 55.000 ton turbinske opreme, ali dvakrat več, kot je LITOSTROJ izdelal te opreme za domače investitorje v dosedanjih 30 letih svojega obstoja.

• Na poti h gospodarski stabilizaciji je izkoriščanje vode kot brezplačnega energetskega vira še kako zanimivo, posebno ob dejstvu, da lahko svojo opremo za hidroelektrarne — od turbin, preko generatorjev in transformatorjev do opreme za avtomatizacijo, izdelujemo doma. Izkoriščanje vodne energije je tudi v skladu z osvojenimi gospodarskimi načeli, da se je treba usmeriti predvsem na izrabo domačih energetskega virov.

Ob koncu leta 1974 sta bili ceni kilovatne ure, proizvedene v hidroelektrarnah in termoelektarnah v razmerju 1:2,2, kar odločno govori v korist nadaljnje gradnje hidroelektrarn, če hočemo obdržati ceno električne energije v zmernih mejah.

L. Šolc, dipl. ing.

Skupna naloga: izboljšati

Iz nekaterih dosedanjih razprav izhaja prepričanje, da bi se delegatski odnosi in naši delovni organizaciji hitreje razvijali, če bi obveščanje resnično prilagodili potrebam delavcev. S to trditvijo se srečujemo v vseh razpravah o uresničevanju določb in osnutka zakona o združenem delu v temeljnih organizacijah združenega dela, delovni organizaciji in drugod. Moram poudariti, da imamo informacijski sistem dokaj dobro organiziran, toda želimo si boljše, za katerega obstajajo vsi pogoji.

Če uvodoma ugotovitev drži, potem ni dovolj vedno znova samogovori, da je naše obveščanje v temeljnih organizacijah združenega dela in delovni organizaciji pomanjkljivo, temveč moramo sprejeti ustrezne ukrepe, da bi to obveščanje izpopolnili. Nekaj smo že ukrepali, vendar so se zapiski izgubili. V letošnjem februarju smo ponovno opozorili na pomanjkljivost. Toda teh predlogov sklepov se nismo lotili dovolj odgovorno niti v tozidih niti na ravni delovne organizacije, še manj pa v službi, ki je za to zadolžena. Ostali smo v glavnem pri tem, da smo načelno izražali večje ali manjše nezadovoljstvo nad informacijami, ki niso take, kot bi morale biti. Če to drži, potem moramo sprejeti ustrezne ukrepe, da bi to obveščanje izpopolnili. Očitno je, da je treba narediti korak na-

prej, to še posebej zaradi tega, ker moramo nekatere ugotovitve vnesti v sam srednjeročni plan razvoja tozgov in SSP delovne organizacije do leta 1980. Gre zlasti za tisti del, ki je povezan s samim sistemom organiziranosti in pretoka informacij preko informacijskega centra. Tega ne zahteva samo priprava srednjeročnega načrta razvoja naše delovne organizacije, temveč hitrejšo uveljavljanje samoupravnih odnosov.

Nemudoma se moramo lotiti ukrepov za spreminjanje sedanjega stanja obveščanja. Menim, da bi morali odgovoriti na vprašanja, ki so v središču pozornosti vselej, kadar teče beseda o delegatskem obveščanju:

1. Kako naj zastavimo sistem obveščanja?
2. Kako naj organiziramo pretok informacij?

3. Kaj je z vsebino naših informacij?

Morda je prav, da poizkusim odgovoriti na prvo vprašanje, saj je na dlani, da imamo organizacijsko opredeljen informativni center, ki ni združen in v katerem nimamo nobenih zapisanih pravil, kako naj se informacije pretakajo, da bi jih po najkrajši in najboljši poti pripeljali do porabnikov. Pogostokrat se družbenopolitični delavci z našega področja dela sprašujejo, kakšna naj bo ta informacija, kakšen namen naj bi z njo dosegli, kakšna je njena pomembnost in drugo. Gotovo namreč drži, da v teh prizadevanjih ne gre za to, da bi izdelali nekakšen nov sistem obveščanja pri nas, temveč da to, kar imamo, povežemo v celoto in jo uporabimo za to, da bo v vsakem trenutku prenesla usklajene in učinkovite samoupravne informacije na vsa področja, kjer tečejo procesi dogovarjanja, sporazumevanja in odločanja.

Morda se na prvi pogled zdi to lahko opravilo, toda to je zahtevna naloga, ki bo terjala veliko naporov.

POTREBNA JE VELIKO VEČJA UČINKOVITOST

Drugo vprašanje je prav tako zelo aktualno, ker gre za organiziran pretok samoupravnih delegatskih informacij. S pretokom informacij se pri nas ukvar-

Povečan vpis

V poklicni kovinarski in elektro šoli je vpisanih v novem šolskem letu 616 učencev. 356 se jih šola za Litostroj, 255 za ZP Iskra, 5 pa za druge delovne organizacije. Po več letih premora se je vpisalo 29 učencev tudi za učence livarskega in livarsko modelarskega poklica. Na novo smo vpisali 1 oddelek učencev za poklic tehniški strojni risar, pa tudi več učencev za kovinarske poklice kot prejšnjega leta.

Nekaj statističnih podatkov

Oglejmo si najprej, koliko poklice. To nam pokažeta naslednji tabeli:

ZA TZ LITOSTROJ:

	stroj. ključ.	strug.	rezk.	orodj.	teh. risar	liv.	livar. model.	el. meh.	skupaj
I. letnik	70	42	10	8	25	23	6	9	193
II. letnik	37	18	4	8	—	—	—	7	74
III. letnik	52	22	5	5	—	—	—	5	89
Skupaj	159	82	19	21	25	23	6	21	356

ZA ZP ISKRO:

	stroj. ključ.	strug.	rezk.	orodj.	el. meh.	RTV meh.	TK meh.	skupaj
I. letnik	11	5	4	17	20	—	24	81
II. letnik	10	1	—	13	23	14	14	75
III. letnik	10	3	3	11	12	40	20	99
Skupaj	31	9	7	41	55	54	58	255

Iz podatkov je razvidno, da se šola največ učencev za kovinarske poklice, blizu 64%. To je razumljivo, saj potrebuje Litostroj pretežno delavcev teh poklicev, precej pa tudi ZP Iskra, vpisala bi jih še več. Pač pa ZP Iskra ni vpisala v prvi razred učencev za poklic RTV mehanik.

Vpis učencev v prvi razred

V devetih oddelkih prvega razreda (letnika) se šola za Litostroj več učencev kot v drugem in tretjem razredu skupaj. Medtem, ko kljub vsem prizadevanjem v preteklih šolskih letih

nismo mogli vpisati dovolj učencev, smo letos plan vpisa dosegli in celo presegle, ko smo vključili v poklicno šolo po več letih tudi učence za učenje livarskega in livarsko modelarskega (modelno mizarjskega) poklica.

Povečan vpis je posledica stalnega prizadevanja izobraževalnega centra, da vključi čim več mladine v poklicno šolo, povečanega vpisa učencev iz sosednje Hrvaške, zlasti s področja Čakovca, in delno tudi zaradi letošnjega usmerjanja mladine v Ljubljani v poklicne šole. Poraslo je število učencev, ki so uspešno dokončali obvezno os-

novno šolo. Prvič se je zgodilo, da so bile postavljene z ukrepi Izobraževalne skupnosti SRS in drugih dejavnikov pred želje učencev in staršev tudi potrebe po poklicnih delavcih. Žal je bila ta akcija izvedena pozno, tik preden se je pričel vpis v srednje šole. Tako učencev osnovnih šol in staršev niso že prej seznanili z usmerjanjem v srednje šole. Zato ukrepi niso bili izvedeni povsem tako, kot so bili načrtovani. Vendar so vsaj delno vplivali na letošnje tokove pri vpisu mladine v srednje šole. Pokazali so, da je tudi s te strani potrebna reforma sedanjega srednjega šolstva.

Med vpisanimi učenci jih je precej iz drugih republik, ki se v veliki večini šolajo za Litostroj. Njihov delež je precejšen tudi v oddelkih drugega in tretjega razreda (letnika), kakor kažejo naslednji podatki:

Iz drugih republik se šola: v I. letniku 82 učen. ali 29,7% v II. letniku 22 učen. ali 14,4% v III. letniku 52 učen. ali 27,3% Skupaj 156 učen. ali 25,3%

Skoraj vsi ti učenci prebivajo v našem domu učencev.

Načrtno vključujemo učence iz kninskega področja, letos pa — kot že omenjeno — tudi iz čakovskega območja. To nam omogoča boljše stike z zavodi za zaposlovanje, prek katerih poteka vključevanje večine učencev iz drugih republik, predvsem pa s starši teh učencev, ki tako bivajo v razmeroma strnjem območju. Tako smo imeli že nekajkrat roditeljski sestanek v Kninu, da staršem ni bilo treba potovati v Ljubljano.

Za ve učence iz drugih republik organiziramo v prvem razredu dopolnilni pouk iz slovenskega jezika, saj jim znanje slovenskega jezika najbolj pomaga pri uspešnem šolanju.

Izobraževanje livarjev, livarskih modelarjev in tehniških strojnih risarjev v poklicni šoli

Že vrsto let nismo mogli odpreti livarskega oddelka, ker se tako iz Slovenije kot iz drugih republik nihče ni odločil za metalurške poklice. Letos pa smo s sodelovanjem Zavoda za zaposlovanje v Čakovcu uspeli vključiti v šolanje 23 učencev za livarski in 6 učencev za livar-

Strokovnjaki litostrojskih metalurških obratov, ICL in nekaterih drugih metalurških izobraževalnih centrov pripravljajo pod okriljem Zavoda za šolstvo SRS učne načrte za poklica livar in livarski modelar (modelni mizar)

ske modelarski (modelno mizarjski) poklic.

Seveda bo TOZD izobraževalni center s tem najbolj ustregel TOZD PI oziroma livarnam, kjer jim livarjev močno primanjkuje. Pred izobraževalni center pa so bile v zvezi z izobraževanjem teh učencev postavljene nove naloge. Tako smo morali najprej najti za vse te učence mesta v domovih, kar spričo pomanjkanja ležišč v ljubljanskih domovih za učence sploh ni bilo lahko. Naš dom za učence je bil namreč že zaseden. Učenci, ki se šolajo za livarski poklic, prebivajo sedaj v domu Ivana Cankarja. Seveda bi bilo spričo oddaljenosti tega doma bolje, če bi prebivali v našem domu.

Ker so nekdanji učni načrti za učenje livarskega in livarsko modelarskega poklica že zastareli, je potrebno sestaviti nove. To pa ni majhno delo. V sodelovanju s TOZD PI in nekaterimi drugimi metalurškimi izobraževalnimi centri oziroma šolami ter z Zavodom za šolstvo SRS, ki vodi to delo, sedaj pospeseno pripravljamo učne načrte. Pri tem moramo poudariti, da tvorbo pomagajo strokovnjaki iz litostrojskih metalurških obratov. To zagotavlja, da bodo načrti naslonjeni na sedanje proizvodne potrebe in tehnološko ter na perspektivni razvoj stroke. Končno so v teku priprave za registracijo in verifikacijo izobraževanja teh pokli-

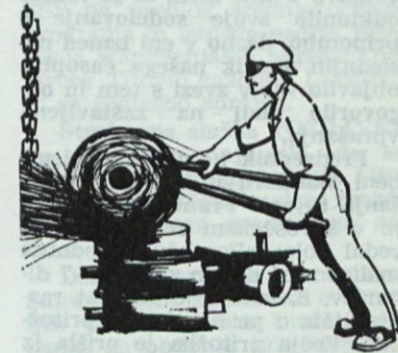
cev v TOZD izobraževalni center, saj je treba poskrbeti, da so urejene pravne zadeve.

Za šolanje tehniških strojnih risarjev smo se dogovorili že v začetku tega leta s kadrovske službo in s TOZD IRP. Ugotovili smo, da je najbolje, če se tehniški strojni risarji šolajo v redni triletni poklicni šoli in ne v tečajih. Sprejeli smo nekaj več učencev, kot kažejo trenutne potrebe, ker se je prijavilo več učencev in učenk. Če vseh Litostroj ne bo zaposlil, se bodo preostali zaposlili drugje. Zato sedaj tudi vsi ne prejema-jo litostrojke kadrovske štipendije. Za ta poklic so učni načrti narejeni, vendar jih bo treba posodobiti. Zato bomo skupaj s TOZD IRP načrte pregledali in pripravili predlog Zavodu za šolstvo SRS za spremembe.

Oba primera kažeta, kako tesno je pri nas povezano izobraževanje s potrebami proizvodnje. Ima prav tisto vsebino, ki jo predvideva preobrazba srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje.

Šolanje učencev za ZP Iskra

Medtem, ko se vpis učencev v prvi razred za potrebe Litostroja ujema z načrtom vpisa za šolsko leto 1976/77, pa pri ko-

vinarskih poklicih za Iskro ni dosežen. Po drugi strani je ZP Iskra celo zmanjšala vpis učencev za elektro poklice, RTV mehanikov pa sploh ni vpisala. Glede šolanja učencev elektro stroke za ZP Iskra bo potrebno ugotoviti srednjeročne potrebe po izobraževanju kadrov, saj nam že sedaj povzročajo pouk v elektro oddelkih različne težave. Premalo oddelkov čistih ali smotrno kombiniranih elektro poklicev povzročajo med drugim, da učijo učitelji elektro stroke preveč različnih strokovnih predmetov, da izpolnijo svojo učno obveznost. To ni v prid racionalnemu načinu pouka. Prav tako se pojavljajo vprašanja v zvezi z gospodarnostjo pri nadaljnjem opremljanju delavnic — laboratorijev za elektro stroko. Zaradi večjega števila učencev elektro stroke, ki se šolajo v drugem in tretjem razredu (letniku), ima sicer ZP Iskra skupaj s svojimi učenci kovinarskih poklicev svoje kapacitete v našem izobraževalnem centru polno zasedene. Vendar je treba gledati tudi naprej.

Število učencev v poklicni kovinarski in elektro šoli v našem izobraževalnem centru v šolskem letu 1976/77 je doslej največje. Skupaj z izobraževanjem odraslih bomo še povečali svojo vzgojno izobraževalno dejavnost.

I. Sabol

H. P.

obveščanje

ja tajništvo samoupravnih organov in družbenopolitičnih organizacij, uredništvo časopisa, sektorji in službe. Informacije, ki jih tako prenašamo in so celotne, niso usklajene, so pogosto kratko pomanjkljive, saj ne zajemajo pogledov in ocen, ki so jih izrekli vsi tisti, brez katerih je težko odločati. Organizacijo pretežka informacij bi morali postavljati v tozde. V samoupravnih delovnih skupinah (sindikalskih skupinah) bi se morale pretežka interne, samoupravne in delegatske informacije, za katere doslej prave poti od delavca navzgor in obratno, sploh nismo našli.

Informacijski center bi moral v samoupravnem delegatskem sistemu opravljati nekatere glavne naloge:

- Zbirati informacije, ki so pomembne za odločitev delavcev, na osnovi njih se opredelijo za odločitve.
- Informacije urejevati enotno.
- Informacije prenašati samoupravnih delovnih skupinah, samoupravnim organom, družbenopolitičnih organizacijah in drugim dejavnikom v delovni organizaciji.

Znano nam je, da se potrebe in interesi ne končajo znotraj ograje naše delovne organizacije, temveč v širšem družbenem prostoru. Zbrane informacije bi morali posredovati na različne načine tudi navzven.

Ne gre za dodatno kopičenje gradiv in ustvarjanje novih arhivov, ker imamo dovolj, pač pa za sredstvo, ki bi povezovalo družbeno, samoupravno informacijo na enem mestu in jo prenašalo v proces odločanja, sporazumevanja in dogovarjanja.

• S takim organiziranim pretokom samoupravnih delegatskih informacij bi rešili vrsto vprašanj, ki se zastavljajo v sedanjem času uresničevanja samoupravnih odnosov.

• Njihova aktivnost nas bo prisilila, da poenotimo stališče do teh vprašanj, in da hitreje uresničimo sklepe, ki jih je sprejela slovenska skupščina aprila leta 1975, ko je razpravljala o obveščanju.

• Na osnovi zakona o družbenem planiranju bomo morali tudi kaj zapisati o naši delovni organizaciji. Zakon o združenem delu zavezuje individualni izvršilni organ, da je dolžan in odgovoren za pravilno in pravočasno obveščanje delavcev, torej pot je kratka, zato že danes razmišljamo o pripravi predloga za delo našega informacijskega centra.

ŽELIMO SI IZBIRNIH PREDLOGOV

Moramo se zavedati, da s samim sistemom ne bomo odstranili vseh problemov in to toliko časa, dokler samoupravnim odnosom ne bomo prilagodili tu-

di same vsebine delegatskih informacij. Menim, da je to tretje vprašanje najpomembnejše in da se bomo morali z njimi najdlje ukvarjati.

V sedanjem času informacije še niso takšne, kot bi v delegatskem sistemu morale biti. Kaj nas moti:

• Na prvem mestu je preobsežnost gradiv, ki jih posreduje delegatom in delavcem. Pogosto se srečujemo s pravimi gorami papirja, ki delegatov ne morejo angazirati, da bi se dejavno vključili v proces. Delegati teh gradiv ne preberejo, kaj šele, da bi jih podrobno proučili. Zato je nujno treba izločiti vse nepotrebno, ne da bi osiromašili informacijo, celo nasprotno — v njih bi morali odgovoriti na vsa bistvena vprašanja, brez katerih ni dobrega obveščanja in na katere danes pogosto kljub obveznosti ne odgovorimo. Ne smemo se zavzeti za količinsko, temveč za vsebinsko in samoupravno selekcijo informacij.

• Nekatero informacije so pogostokrat pisane v za delavca težko razumljivem jeziku. Le kako naj potem govorimo o kakovostnem odločanju. Določeni premiki so storjeni, toda vse to je daleč od tistega, kar bi na tem področju morali storiti.

• Zahtevati moramo na vseh ravneh, da nam informacije za delegate pripravljajo kvalitetne in ne kvantitetne.

• Kljub preobsežnim gradivom ni mogoče govoriti o popolni informaciji. Kaj se dogaja v praksi? Od predlagatelja do-

LITOSTROJČANI O

Tako kot zrak in voda nam je potrebna tudi hrana. O hrani in njeni pripravi se je razvila prava znanost, ki skrbi, da bi bilo naše počutje kar najboljše in naše telo oskrbljeno s kalorijami in vitamini, ki jih trošimo ob delu. Kljub znanosti pa se večina hrani pomanjkljivo, kajti dohodki in čas za pripravo ne dovoljujeta vsakomur, da bi si jedilnik priredil tako, da bi hkrati zadovoljil svoje želje in znanstvene ugotovitve in nasvete. Drži tudi, da preobilna hrana prej škoduje kot koristi, kar mnogi občutijo kot povečanje teže in tegobe v zvezi s tem. Nekdo je zapisal, da dandanašnji naredijo ljudje največ samomorov z nožem in vilicami. Vsekakor je na mestu zmernost tako v jedi kot v pijači.

Toda oglejmo si raje, kako je s prehrano v naši restavraciji. Zanimala so me mnenja tako porabnikov kot tistih, ki jo pripravljajo, še posebej o toplem obroku malice. Rad bi čim bolj resnično in nepristransko prikazal stanje, opiram pa se tudi na mnenja drugih, ki so sodelovali z menoj. Menim namreč, da bi nekatere stvari v zvezi z jedilnikom lahko bile drugačne, in želim, da o tem spregovore tudi drugi.

Delovni človek lahko odloča tudi na tem področju, novi družbeni odnosi prav to od nas tudi zahtevajo. Dobro bi bilo, če bi poglobljeno razpravljali tudi o tem vprašanju vsi, ki jih to zanima, kot tudi tisti, ki jim je to službena dolžnost.

Glede tople malice sem sklenil povprašati za mnenje nekaterih tovarišev v naši delovni organizaciji in to zato, ker sem slišal precej negotovanja nad enoličnostjo.

Najprej sem se oglasil pri tovarišu Františku Dvoržaku, ki je predsednik komisije za družbeni standard in socialna vprašanja pri Konferenci sindikata Litostroj. Za strokovno mnenje sem poprosil tudi doktorja Eda Tepino, ki ima na skrbi preventivo in se pogovarjal z doktorjem Konstantinom Isakom iz obratne ambulante. Vprašanje sem zastavil tudi generalnemu direktorju tovarišu Marku Kržišniku. Prav tako so povedali svoje mnenje tudi nekateri direktorji tozodov in sektorjev. Bil sem pri vodji restavracije tovarišu Robežniku in se pogovarjal s številnimi delavci. Menim pa, da bo realno razlago dalo samo vodstvo TOZD ZSE, ki je tokrat odklonilo svoje sodelovanje s pripombo, da bo v eni izmed naslednjih števil našega časopisa objavilo vse v zvezi s tem in odgovorilo tudi na zastavljena vprašanja.

Predsednik komisije za družbeni standard in socialna vprašanja tovariš František Dvoržak je v sproščnem razgovoru povedal tole: »Poprečna vrednost malice med delom znaša 6-7 dinarjev. Komisija je večkrat razpravljala o prehrani in o pritožbah. Večja pritožba je prišla iz sive litine livarne in sicer glede izbire oziroma zaradi ponavljanja se obrokov tople malice. Take in podobne pritožbe ter želje po raznovrstnejši prehrani je komisija posredovala vodstvu delavske restavracije, vendar so bili ti predlogi sprejeti z nekoliko ostro reakcijo, češ da je težko izvesti in ustreči vsem željam zaradi nemogočega vzdrževanja in možne pokvarljivosti hrane, zaradi pomanjkanja osebja, preobremenjenosti delavcev, ki delajo v restavraciji itd. Navajali so tudi težave pri nabavi določene vrste hrane, delno zaradi visokih cen, poudarjali so pomanjkanje prostorov za shranjevanje prehranskih polizdelkov. Tarnajo, da nimajo hladilnih naprav in da imajo težave s kuhanjem zaradi izpada vroče vode, ki jo dobavlja tovarna (300 °C). Tega, da bi morala višja medicinska sestra iz sestava preventivno redno pregledovati kvaliteto polizdelkov prehrane in čistost kuhinje in posode, komisija ni vedela. To bi bil vsekakor korak naprej in odgovor kolektivu, kaj gre v lonec, ali je hrana neoporečna, in da se hrana, ki ni bila porabljena prejšnji dan, znova ne uporabi. O tem se bomo na prvem sestanku komisije tudi pogovorili.« je dejal tovariš Dvoržak. »Predlagal bom, da komisija sprejme sklep, naj se izvajajo občasni nenapovedani pregledi v kuhinji z namenom, da se ugotovi kvaliteta prehrane,

benih polizdelkov, iz katerih pripravljajo topli obrok. Če bodo ti artikli kvalitetni, bo tudi topli obrok pridobil na okusu in vrednosti.« Pogovarjala sva se tudi o prostorih za malico, ki so nastajali po sili (na račun garderob). O tem je tovariš Dvoržak dejal: »Vsiljuje se vprašanje, ali ne bi bilo smotno urediti v tovarni dostojno jedilnico, ki bi lahko bila tudi dvorana za sestajanje vsega kolektiva. Kritično ocenjujem tudi ravnanje nekaterih posameznikov, ki kvarijo avtomate za hladne in tople pijače. Vodstva tozodov bi morala posvetiti več pozornosti vzgoji in preobrazbi takih ljudi. Morali bi doseči, da bi si delavci pred jedjo umili roke in pazili na to, da bi obleka ne bila pretirano umazana.

Nekateri imajo skrajno neprimeren odnos do kruha, ki ga mečejo po tleh. Tudi sami lahko veliko pripomremo k splošnemu počutju. Uvesti moramo red pri razdeljevanju hrane in se ga dosledno tudi držati.«

Pogovarjal sem se tudi s specialistom za medicino dela, dr. Edom Tepino, ki je odgovoren za preventivo pri ambulanti Litostroj. Pred nedavnim je v našem časopisu objavil redno poročilo o boleznih, o njih pogostnosti in številu. Zbodel me je podatek, da so žledočna in sploh prebavna obolenja na drugem mestu. Na vprašanje, ali to spravlja v zvezo s prehrano, je dr. Tepina povedal, da za to nima podatkov, po njegovem mnenju pa hrana ni vzrok za obolenja. Vprašal sem ga še ali je kdo zadolžen za kakršnokoli kontrolo prehranskih polizdelkov in čistočo v naši restavraciji. Odgovoril je: »Višja medicinska sestra bi morala po svoji zadolžitvi preventivno redno pregledovati kvaliteto polizdelkov in čistočo v restavraciji. Tega pa v praksi ne izvaja, ker je preobremenjena z administrativnim delom in rednimi dolžnostmi v ambulanti!«.

Za razgovor sem poprosil tudi dr. Konstantina Isaka, ki je povedal: »Res je, da je zelo veliko boleznih prebavil in žledočna in ta se pojavljajo v ciklusih spomladi in jeseni, kar vedo tudi sami bolniki, ki pridejo sem po pomoč. Lahko pa zagotovim, da temu ni kriva hrana iz naše restavracije. Nasprotno, dejal bi, da je več bolnih tistih, ki se hranijo neredno ali pomanjkljivo. Za ta obolenja moramo iskati vzroke v raznih depresijah, ki jih delavec doživlja zaradi na-

porov pri delu, zaradi neurejene družinskega življenja in alkohola, ki v Litostroju mnoge ugonablja. Potem so tu mladi ljudje, ki pridejo iz drugih republik, iz drugačnih razmer, ki ob spremembi doživljajo psihična nelagodja, kar se kvarno odraža na zdravju. Še enkrat poudarjam, da je po mojem pogledu krivec za mnoge bolezni te vrste prav alkohol. Mnogi, ki so zaposleni pri nas, so že zastrupljeni z njim. Tak človek misli le na to, kako si bo z zadnjimi dinarji potešil »žejo«, je pa le tisto, kar dobi za malico in to seveda ne zadošča.

Tistemu, ki že ima rano na želodcu, pa škoduje hrana iz restavracije. Takim svetujemo dieto. Nekaj malega pa si ti ljudje lahko izberejo tudi pri malici. Gledano s stališča zdravstva je pomembno to, da je hrana sveža, da vsebuje določene sestavine in kalorije, ki jih telo potrebuje, okus pa pri tem sploh ni pomemben, vendar ne zanikam potrebe po raznolikosti v prehrani.« Tako je torej mnenje splošnega zdravnika.

Oglejmo si še kaj mislijo o prehrani nekateri naši vidni delavci v Litostroju.

Zaradi enostavnosti sem vsem poslal enaka vprašanja:

• Ker želim razjasniti nekatere probleme v zvezi s prehrano, posebej z malico v našem podjetju, vas prosim, da odgovorite na spodnja vprašanja. Namen ankete je, da bi izboljšali kakovost toplih obrokov, odpravili njihovo enoličnost in omogočili izvoljenim predstavnikom iz posameznih tozodov, da bi sodelovali pri sestavljanju jedilnika.

1. Kaj pomeni za vas podatek, da so bolezni žledočna in prebavil na drugem mestu v Litostroju in ali to spravlja v zvezo s prehrano?

2. Ali ste zadovoljni s prehrano med delom, ureditvijo časa ter s prostori, kjer se delavci hranijo?

3. Ali se kdaj pogovarjate na sestankih tudi o prehrani?

4. Ali se sami redno hranite med delovnim časom v naši restavraciji in ali ste zadovoljni s hrano?

5. Kaj predlagate za izboljšanje, ker mnogi negotujejo nad enoličnostjo in slabo kvaliteto hrane?

Dipl. ing. Marko Kržišnik, generalni direktor: »Ker se ne hranim v restavraciji, ne morem dati ocene o kakovosti toplih obrokov. Hladni obroki se mi zdijo dobri.«

Ing. Stane Vogeljik, direktor KSS:

1. Na to vprašanje bi najbolje odgovorila zdravstvena služba, ki ima podatke tudi o možnih vzrokih žledočnih obolenj.

Dejstvo je, da je bila prehrana med delom v podjetju pred leti bolj neurejena in bi po laičnem sklepanju kot povzročitelj žledočnih obolenj morala nastopati redkeje.

2. Zadovoljen sem s kvaliteto in izbiro, čeprav ne trdim, da niso možne izboljšave.

Čas je na nekaterih mestih delitve prekratek in to zaradi neenakomerne obremenitve. V nekaterih podjetjih imajo za različne skupine delavcev različne čase.

TOZD FI je tak režim vpeljal v začetku brezplačnih obrokov in bi bilo zanimivo ugotoviti vzrok, zakaj se ni obnesel.

3. Da, na sestankih se pogovarjamo tudi o tem.

4. Se hranim v DR in sem zadovoljen.

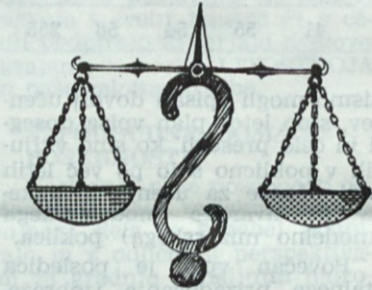
5. Prizadeti naj dajo konkretne predloge za izboljšave (lahko se izvede tudi anketa o željeni izbiri mrzle in tople prehrane!). Uprava restavracije naj javno odgovori o morebitnih zažrtkih za izboljšavo.

Dipl. ing. Viktor Nolimal, direktor TOZD FI.

1. Podatek, da so bolezni žledočna in prebavil na drugem mestu v Litostroju, me zelo presepeča. Prav gotovo so pretežni vzroki v prehrani, čeprav so lahko tudi na živčni podlagi. Nujno je, da povedo svoje mnenje strokovnjaki in ne vem, na kaj še čakamo, če so podatki že tu. Vprašanje precej direktno krivi topli obrok v Litostroju, vendar je to le eden od običajnih treh do petih obrokov človekove prehrane.

2. Osebnostno se čutim za enega od »krivcev«, ki so v preteklosti zagovarjali potrebo po toplem obroku oziroma po možnosti, da se lahko delavec tudi med delom nasiti ali odžeja. V mislih sem imel predvsem težko delo ljudi, ki jih vozimo k nam od daleč, oziroma ljudi, ki doma nimajo urejenega gospodinjstva. Pogoji res niso ugodni, toda z nekoliko več razumevanja, predvsem pa reda in discipline, bi bilo uresničljivo tudi to. S sedanjim stanjem nikakor nisem zadovoljen, ker ni združljiv z osnovnimi delovnimi obveznostmi, predvsem z izkoriščanjem delovnega časa. Primeri za mojo trditev so tako očitni in vidni vsak dan, zato jih ne bom navajal.

3. Prav gotovo je aktualna problematika v zvezi s prehrano bila omejena na marsikaterem sestanku. Izgleda pa, da nis-

mo preveč uspešni, ker smo običajno krivili nepoznanega »urejevalca« zavev v zvezi s prehrano, čeprav so nekatere stvari povsem jasne.

Kvaliteta hrane mora biti nesporna in stalno kontrolirana!

Prostorski problem v TOZD FI smo reševali na različne načine. Rešili smo ga le za skupino ročnih brusilcev. V »veliki« jedilnici pa smo improvizirali le sedeže med malico. Velik naval smo v preteklosti reševali z delitvijo malic v treh skupinah v polurnih presledkih in enomesečno rotacijo teh skupin, toda kasneje se je uveljavil princip. Povsod, za vse in ob vsakem času.

Dali smo predlog tudi za postavitev avtomatov za tople pijače. V tozidih se reda nihče poklicno ne ukvarja s temi problemi, vsi pa želimo, da s prebavo ne bi bilo problemov.

4. V naši restavraciji med delovnim časom sploh še nisem bil na toplem obroku.

Običajno zaužijem suhi obrok, zadovoljstvo pa je sorazmerno z izbiro.

5. Nekaj rešitev ste že navedli v uvodnih besedah o namenu te ankete. Prepričan sem, da se bo med toliko ljudmi naša skupina sodelavcev, ki bo sposobna proučiti vso problematiko in iz vidika obstoječih pogojev in možnosti predlagala zadovoljive rešitve.

Ing. Jože Kušar, direktor sektorja POAE.

Če zavzemajo bolezni žledočna drugo mesto, potem moramo čimprej začeti s takim načinom priprave hrane, kjer mora obvezno sodelovati strokovnjak za živilsko stroko. Res boleznih žledočna in prebavil niso izključno vezane na prehrano na prebavila kvarno delujejo še drugi faktorji — preobremenjenost, preobilica uživanja poživil, od cigarete do kave, vina itd.).

Na sestankih se le poredkoma pogovarjamo o naši prehrani. Po vsej verjetnosti bi se je

dalo izboljšati, vsekakor pa je potrebno najprej izboljšati način delitve hrane in urediti prostore, v katerih hrano uživamo. (Razmere v TOZD FI gotovo niso primerne).

Kadar imam čas, si izberem toplo malico, ki pa me samo delno zadovoljuje.

Dipl. ing. Jože Šturm, direktor PS.

1. Boleznih žledočna in prebavil (podatek mi je nov) spravljam v zvezo s poslovanjem, ki je izredno napeto vsaj pri prodajni operativi. Koliko na to vpliva prehrana, nimam podatka, razen, da so v PS krivili v konkretnih primerih za to tudi prehrano.

2. Kot vodilni nimam urejene redne prehrane. Večina sodelavcev se hrani v restavraciji med odmorom.

3. Na sestankih se o prehrani ne pogovarjamo.

4. V restavraciji se ne hranim, s hrano nisem zadovoljen (enoličnost!).

Dipl. ing. Zvonimir Volfand, direktor TOZD PI

1. Na to vprašanje naj odgovori naša strokovna zdravstvena služba.

2. Ne hranim se redno, toda čas se mi zdi primeren. Prostori v livarni sive in jeklene litine so urejeni, medtem ko v PK niso primerni glede na število ljudi, ki se tam hranijo med delom.

Problem je tudi v modelni mizarni, ki sploh nima urejenega ustreznega prostora za prehrano med delom.

3. Na to vprašanje naj odgovori predsednik sindikata.

4. Ne hranim se redno.

5. Pridržujem se stališčem sindikata.

Vekoslav Urbančič, direktor TOZD NS

1. Prehrana, ki je na voljo v vseh obratih menze, je v glavnem namenjena delavcem, ki rabijo, več močne hrane. Stalno uživanje konzerv je lahko zdravju škodljivo. Imeli smo že nekaj primerov obolenj na žledocu, iz česar lahko sklepamo, da hrana ni vedno sveža.

2. Ker v našem tozdu ne delijo malice, za to tudi nimamo primernega prostora, hodijo delavci v glavnem v obdelovalnico pa tudi v DUR, (ki je edini primerni prostor) na toplo in mrzlo malico. Ker je to daleč, zamujajo tudi po celo uro, s tem pa kvarijo delovno disciplino.

3. Na sestanku smo prosili za namestitve avtomata za tople pijače in upamo, da bo v kratkem pričel delovati.

4. V začetku sem se hranil s konzervami kot vsi ostali, vendar sem po določenem času ugotovil, da mi omenjena hrana ne godi. Menim, da bi bilo potrebno uvesti več izbire pri lažji prehrani za občutljive žledoce.

5. Da bi se sedanje stanje izboljšalo, so potrebni primernejši in bolj higienski prostori za delitve malic s svežo in toplo hrano ter večja izbira lažjih obrokov.

Mihael Žilavec v imenu predsedstva ZK Litostroj

O prehrani smo na sestankih velikokrat razpravljali, tako o kvaliteti kot tudi o enoličnosti toplih malic. Predlagali smo DR, da to spremeni. Zahtevali smo, naj sestavijo jedilnik in ga razobesijo po tovarni. Obljubili so, s pripombo, da ga ne morejo popolnoma natančno določiti, ker lahko trenutno zmanjkajo kakšne sestavine. Čeprav smo z vodstvom restavracije večkrat sodelovali, je vse utihnilo. Osebnim nimam pripombo. Sem diabetik in si sam prilagam hrano.

Ker je predsednik sindikata na študijskem dopustu, je namesto njega odgovoril na zastavljena vprašanja v zvezi s prehrano v naši delovni organizaciji Avgust Kočar, podpredsednik konference sindikata Litostroj:

TOPLEM OBROKU

• **Kaj menite, kot predsednik konference sindikata, o topli malici?**

Topla malica se je po mojem mnenju zboljšala v primerjavi s preteklim obdobjem. Sicer še ni zadovoljiva za vse, vsekakor pa se je povečala izbira mrzlih obrokov.

• **Za kolikšen znesek na mesec za topli obrok je naš sindikat podpisal sporazum?**

Sindikata, oziroma delovna organizacija prispeva za vsakega posameznika za en obrok malice po 7,50 din, kar je vsekakor premalo, da bi lahko ugodili vsem željam.

• **Ali ste na sestankih obravnavali tople obroke in kakšne sklepe ste sprejeli?**

Probleme prehrane v podjetju (tople malice) je bil na sestankih osnovnih organizacij sindikata in konference sindikata Litostroja obravnavan že neshetokrat in sklepi so vedno napovedali izboljšanje. Osnovne organizacije sindikata v podjetju ponovno pripravljajo predlog za prehrano — obravnavali ga bomo na eni izmed naslednjih sej konference sindikata Litostroja.

• **Kaj predlagate za izboljšanje, saj nekateri negodujejo nad enoličnostjo prehrane?**

Po dobljenih informacijah želijo posamezniki, da bi bilo na izbiri več različnih obrokov. V topli malici naj bi bilo manj

konzervirane hrane in manj moke. Kruh naj bi bil razrezan na kose, ker se sedaj po nepotrebnem zametuje.

Jedilnik tople malice naj bi bil objavljen za ves teden vnaprej po bifejih, kot se je že glasilo sklep sindikata.

• **Kaj menite o predlogu, naj bi pri sestavljanju jedilnika sodelovali izvoljeni predstavniki iz posameznih tozdov?**

Vsekakor je to pameten predlog.

• **Kaj mislite o tem, da bi člani komisije za družbeni standard in socialna vprašanja nepovedano od časa do časa pregledovali stanje hrane in prehranbenih artiklov v menzi?**

Tudi to bi bilo koristno, če bi se potem zares v menzi izboljšale tople malice.

• **Kakšno je vaše osebno mnenje o naši prehrani, ali tudi sami uživate naše tople obroke?**

Prehrana je zadovoljiva, sam pa se zaradi diete ne hranim s toplimi obroki pri nas. Ocenim topli malici dobivam od drugih delavcev, predlogov pa je toliko, da se vsem res ne da ugoditi.

Po mojem so problemi tople prehrane taki, da jih osebje DR ne bo moglo samo rešiti. Ti so v zvezi z vrednostjo obroka, preskrbo, kadri itd. Verjetno v podjetju tudi spregledamo težave osebja DR in negodujemo, včasih upravičeno, včasih pa tudi popolnoma neupravičeno. Za rešitev tega problema bi bil potreben skupen dogovor DR in

delovne organizacije za sodelovanje in medsebojno pomoč.

Pogovarjal sem se z mnogimi delavci. V bistvu so vsi zadovoljni z malico, vendar tudi vsi poudarjajo potrebo po večji raznolikosti toplih obrokov.

Oglejmo si nekaj njihovih izjav:

Stane Guzelj, varilec v TOZD PI: »Hrana je še kar v redu, le moke je preveč v njej: je precej enolična. Sam popestrim malico s klobaso in hladnimi jedmi.«

Adil Osmanović, varilec v TOZD PI: »Kvaliteta hrane je dobra, vendar izbire ni prave. Redno se hranim, vendar večkrat vzamem tudi hladni obrok. Zelim, da se spremeni jedilnik.«

Gvido Ivančič je istega mnenja kot Stane Guzelj.

Abaz Aleksovič, ključavničar v TOZD FI: »Malica je v redu, izbira tudi, le pri toplim obroku dobimo vedno enako. Sicer pa sem s hrano zadovoljen.«

Zvone Merčun, strugar v TOZD FI: »S toplo malico sem zadovoljen in se redno hranim. Izbira je kar zadovoljiva, le pri topli malici predlagam večjo raznolikost.«

Vinko Aljaž, livar v livarni sive litine: »Ne hranim se s toplo malico, pač pa vzamem raje suho hrano. Ni mi do tega, da bi stal v vrsti in se prerival, ker hočem pri jedi mir!«

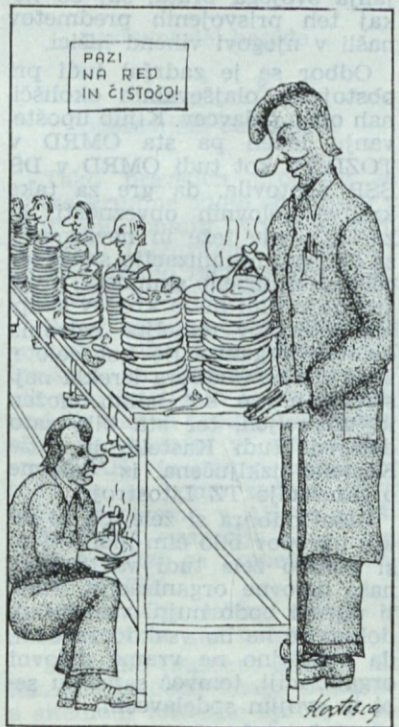
Vojislav Markovič, livar iz livarne sive litine: »Po pravici povedano je topla malica zanič. Bolan sem na želodcu, zato nosim hrano s seboj. Želim večjo izbiro, pa da bi bilo nekaj tudi za nas, ki imamo bolne in občutljive želodce!«

Marjan Bolta, komercialist v prodajnem sektorju: »Topli obrok mi ni všeč in pričakujem več spremembe. Lahko bi se zgledovali tudi po drugih tovarnah, ki imajo marsikje boljše urejeno prehrano.«

Viktor Kožar iz TOZD FI: »Rad bi, da bi bila hrana bolj pestra in da bi se jedilnik spremenil, saj je vsak teden enak in to že leta in leta. Kuharji bi vendarle morali imeti več smisla za spremembe. Sicer pa sem zadovoljen, da je vsaj to, kar je.«

Ivan Nedoh, ključavničar v TOZD FI: »Malica je odlična, a je premalo kruha.«

Albert Odeb, livar, Alojz Solce, izmenski mojster pri elektro peči in Božo Galič, prej livar, zdaj izmenski vodja v čistilnici. Vsi skupaj so povedali tole:

»Malica, in to topla, je preveč enolična. Čas bi bil, da pride do korenite spremembe, čeprav bi morali dodati kak dinar. Za delavce, ki opravljajo naporno delo (livarje, topilce in čistilce litine) bi morali pripravljati močnejše obroke. Popoldne je po našem mnenju topli obrok še slabši, in menimo, da so v njem tudi ostanki prejšnjih obrokov. Problem je tudi pri tistih naših delavcih, ki vstajajo zgodaj zjutraj, nekateri že ob pol štirih in so tako brez vsake hrane vse tja do 9.30.«

Za primerjavo pa si oglejmo, kako so rešili problem prehrane med delovnim časom v drugih delovnih organizacijah. Pred nedavnim smo bili na sindikalnem izletu s tovariši iz SSP. Ogleдали smo si tovarno »BETI« in ker smo bili tam prav v času malice, smo pač želeli nekaj pojesti. V restavraciji tovarne smo dobili izredno okusno malico. Poprosil sem šefinjo kuhinje, naj mi pove, ali imajo jedilnik določen vnaprej in kako je sestavljen. Po pravici povedano ga nisem pričakoval. Prijazna tovarišica pa ga je brž prinesla.

Za 23 delovnih dni v enem mesecu so bile določene take malice: kranjska klobasa s krompirjevo solato, ričet, rižota s solato, fižolova juha, ocvrta piščanec s solato, dunajski zrezki s solato, stročji fižol, makaronovo meso, sladko zelje in miške, paprikaš s pirejem, kisla repa s fižolom, kranjska klobasa s krompirjevo solato, pasulj s slanino, goveji golaž s polento, pljučka s pirejem, segedin s polento, rižota s solato, goveja juha s mesom, pečenka in krompir s solato, ričet, testenine s prelivom, sesekljani zrezki s solato in krompirjev golaž.

Iz jedilnika je razvidno, da je vsak dan druga jed, po enkrat pa se ponovijo samo štirje menuji.

Ogledal sem si tudi kuhinjo in shrambe, ki so majhne. Kuharice imajo dokaj nevhvaležno delo, saj pripravljajo hrano za 1200 ljudi — pretežno žensk. Pri sestavljanju jedilnika sodelujejo izvoljene članice iz posameznih tozdov, ki tako prevzamejo del odgovornosti za malico. Pravijo, da tu pa tam tudi sedaj še kdo ni zadovoljen. Včasih se zgodi, da morajo jedilnik spremeniti, ker zmanjka kakšne prehranbene sestavine. Vse delavke in delavci imajo brezplačno toplo malico, kljub temu pa prispevajo dva nova dinarja za primer naknadne podražitve. V tej kuhinji kuhajo kosila in večerje pa tudi malico za vse izmene.

Na koncu navajam še vprašanja, ki sem jih v imenu časopisa »Litostroj« naslovil na tovariša Robežnika, vodja restavracije. Vprašanja je sprejel, vendar mi je dejal, da bo nanje odgovoril po posvetu s tovarišem Kriličem, direktorjem tozda — ZSE. Tovariš Krilič je takojšen odgovor odklonil s pojasnilom, da bo na vprašanja odgovoril v posebnem članku, ki bo vseboval vso problematiko v zvezi s prehrano. Tako je reportaža za sedaj nekoliko okrnjena.

Vprašanja, ki sem jih naslovil na tovariša Robežnika, so naslednja:

1. Ste seznanjeni s sindikalno listo in z regresom za prehrano med delom?

2. Koliko denarja dobi delavska restavracija na člana kolektiva iz naslova regresa za prehrano med delom?

3. Ali vam je znano, da dosti članov kolektiva izraža nezadovoljstvo nad enoličnostjo toplih obrokov?

4. Predmet nezadovoljstva sta tudi kakovost in kvaliteta prehrane!

5. Zakaj imamo leta in leta popolnoma enak jedilnik za tople obroke?

Na Sorici — za želodec je treba poskrbeti

6. Zakaj je večkrat toliko laja in drobnih kosti v jedi?

7. Znano je, da so želodčna obolenja na drugem mestu po obolelosti v Litostroju. Koliko, po vaše, na to vpliva prehrana?

8. Ali se kdaj kdo od odgovornih v podjetju in od predstavnikov družbenopolitičnih organizacij posvetuje z vami o prehrani?

9. Ali ste seznanjeni z delom komisije za socialna vprašanja in družbeni standard pri Konferenci sindikata Litostroj?

10. Ali vas ta kdaj opozarja na napake? Graja ali pohvali?

11. Kdo in kako sestavlja jedilnik?

12. Kdo pregleduje kvaliteto polizdelkov?

13. Ali za tople obroke kupujete prehranske surovine posebej?

14. Ali kdaj uporabite tudi ostanke od glavnih obrokov in staro maščobo?

15. Ali imate lastno kontrolo, ki ugotavlja kvaliteto hrane in zalog, kalorično vrednost, vitaminski sestav in podobno?

16. Povejte kaj o ceni in kako vpliva na kvaliteto?

17. Razložite pogoje, v katerih delate!

18. Kakšne težave imate pri delu?

19. Kaj naj bi po vašem stori drugi za izboljšanje uslug pri prehrani?

20. Ali mislite, da se kljub težavam, ki jih imate, res ne bi dalo spremeniti jedilnika?

21. Ali kdaj pogledate, kako imajo to urejeno drugod?

22. Kaj bi dodali k predlogu, da bi pri sestavljanju jedilnika sodelovali izvoljeni predstavniki iz posameznih tozdov?

23. Ali se strinjate s predlogom, da bi moral biti jedilnik za topli obrok sestavljen za cel mesec naprej in na vpogled vsakomur?

Tako smo z več vidikov osvetlili problem naše prehrane med delovnim časom.

Morda se bo ob branju tega članka komu porodila kakšna ideja ali predlog za izboljšanje, pa naj to pove na zborih delavcev.

Moje osebno mnenje pa je, naj bi iz posameznih tozdov izvolili in zadolžili po enega delavca, ki naj bi sodeloval pri sestavljanju jedilnika. Jedilnik naj bi bil sestavljen za cel mesec in obešen na vidnih mestih. Iz lastnega žepa naj bi po dogovoru prispevali denar za izboljšanje hrane (dva ali tri dinarje) ter za premostitev nenadnih podražitev. Če bi zmanjkalo katerekoli prehranske surovine, naj bi dopustili tudi možnost spremembe jedilnika. Spremembe naj bi sporočili po zvočnikih. Več pozornosti bi morali posvetiti disciplini in vzgoji delavca, da bi hodil k malici umit in da bi si vzela toliko kruha, kot ga lahko ob toplim obroku poje. Prostora je potrebno v bližnji prihodnosti v okviru plana urediti tako, da bodo higijensko neoporečni in dostojni človeka. Kazalo bi tudi proučiti čas malice.

Fizični delavci in vsi, ki opravljajo težka dela v tovarni ter tisti, ki vstajajo zgodaj, naj bi imeli malico pred ostalimi

in po možnosti tudi močnejšo hrano.

• Vodstvo restavracije naj pred kolektivom razloži svoje težave.

• Če si nalaga prevelika bremena, ko kuha toliko glavnih obrokov za zunanje abonente, naj to spravi v dejanske okvire.

Se nadalje pa je dolžnost vsega kolektiva, da pomaga restavraciji pri odpravljanju težav ter tako nadaljuje staro tradicijo sodelovanja, seveda pa ob tem pričakujemo tudi večjo izbiro jedil in izboljšano hrano za dobro počutje naših delavcev.

A. N.

SKLEPI DS

Konec septembra je zasedal delavski svet naše delovne organizacije. Soglasno je potrdil pogodbo o medsebojnem sodelovanju pri izobraževanju strokovnih kadrov, sklenjeno med izobraževalnim centrom Litostroj in šolskim centrom ISKRA ter združenimi podjetji ISKRA Kranj.

Delegati delavskega sveta so obravnavali pripombe delavskih svetov posameznih tozdov in SSP na predlog srednjeročnega programa in letnega načrta reševanja stanovanjskih vprašanj delavcev Titovih zavodov Litostroj in ga soglasno sprejeli.

Strokovna služba TOZD IVET je delegatom pojasnila, da se gradnja obratne ambulante Litostroj še ni pričela in sicer zaradi še neizdelanega gradbenega načrta.

Delavski svet je obravnaval Samoupravni sporazum o temeljnih plana razvoja Ljubljanske banke za obdobje 1976—1980.

Delegati so sporazum soglasno potrdili, obenem pa pooblaščajo generalnega direktorja naše delovne organizacije za podpis tega sporazuma.

Delavski svet je prejel poročilo komisij, in sicer:

— komisije za inovacije in realizacijo poslovanja;

— komisije za stabilizacijo in racionalizacijo poslovanja, ki je pri svojem delu ugotovila, da so tozdi in SSP prekoračile planirano vsoto režijskih stroškov.

Komisija skupaj z delavskim svetom priporoča sektorjem in službam, naj ukrepajo, da bi prekoračene režijske stroške približali do konca leta 1976 planiranim stroškom.

— komisije za pripravo srednjeročnega načrta, za katero delavski svet predlaga, da ji pri njenem delu dajo vso pomoč in podporo družbenopolitične organizacije kot npr. strokovna služba;

— komisije za organiziranje novih tozdov v delovni organizaciji TZ Litostroj.

Komisija predlaga 11 tozdov in eno skupnost skupnih služb. Za nadaljnjo opredelitev vseh nalog so zadolžene strokovne službe.

Imenovane komisije so bile pri svojem delu zelo uspešne.

Delavski svet je imenoval odbor za pripravo praznovanja 30. obletnice obstoja Litostroja.

Zaposlovanje invalidov

Problematika zaposlovanja delovnih ljudi v Litostroju je prisotna že vrsto let. So obdobja, ko vlada zatišje in ko problemov z zaposlovanjem (ob spremembi delovnega mesta) nimamo, drugič pa nastopi kriza, ko tovrstne probleme rešujemo težje, v posameznih primerih celo brez razumevanja. Ob spremembi zaposlitve delovnega invalida se pojavi še vrsta predlogov, kot na primer: »Naj pride Invalidska komisija kar v Litostroj, da bo videla, kako težke delovne pogoje imamo in kako nemogoče je tega in tega invalida primerno zaposliti!« Ali na primer predlog, naj se v okviru delovne organizacije ustanovi invalidska delavnica, kjer bi bili zaposleni samo invalidi. K sreči so to izjave in mnenja samo nekaterih posameznikov. Ugotoviti moramo, da smo doslej poiskali vsakemu delovnemu invalidu delovno mesto, kot ga je predlagala Invalidska komisija.

Glede predloga o ustanovitvi invalidske delavnice v okviru naše delovne organizacije bom ponovila že večkrat povedano mnenje naše strokovne službe. Težimo namreč k temu, da delovni invalid po nastanku invalidnosti ostane še naprej v okolju, kjer je bil zaposlen pred tem. To je za prizadetega delavca s psihične strani zelo pomembno. Občutek varnosti pa ni pomemben samo zanj, tudi zdravi delavci se bodo počutili bolj varne, saj bo do vedeli, da si jih ob morebitni bolezni in invalidnosti tozdi, kjer so zdaj zaposleni, ne bodo podajali in se jih izogibali. Prav tako koncentracija invalidov na enem mestu, če to res ni potrebno, ni primerna. Delovni invalid opravlja dela, primerna svoji preostali delovni zmožnosti in je lahko uspešen in koristen tudi v okviru svojega tozda, v naravnem in ne v umetno ustvarjenem okolju, kar pogosto tudi z ekonomske strani ne bi bilo utemeljeno.

Glede predloga, naj Invalidska komisija prihaja v delovno organizacijo, naj navedem samo nekaj okoliščin, ki tega ne dopuščajo, ob tem pa bom skopo predstavila tudi njeno delo.

Invalidska komisija Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja ljubljanske podružnice pokriva skoraj eno tretjino slovenskega območja. Že to dejstvo nam zgovorno pove, da bi bilo delo komisije na terenu že samo zaradi zemljepisne razsežnosti neizvedljivo. Pri tem pa moram pojasniti, da se Invalidska komisija ne zapira samo za štiri stene. Člani invalidske komisije, predvsem pa njen predsednik, si ogledajo vsa delovna mesta v vsaki novo ustanovljeni organizaciji in vsa delovna mesta, kadar se spremeni proces proizvodnje ali uvede nov artikel, oziroma uporaba novih surovin. Komisija si ogleda tudi vsako delovno mesto, kjer pride do nesporazumov, in jih razčisti. Člani Invalidske komisije so torej dobro seznanjeni z delovnimi mesti in delovnimi postopki, poleg tega, pa je v vsakem predlogu za oceno priložen točen opis delovnega mesta, ekoloških meritev ter posebnosti, ki se na določenem delovnem mestu pojavljajo.

Na osnovi določil, v okviru katerih deluje Invalidska komisija, mora v sestavi komisije sodelovati tudi strokovnjak, s čimer je zagotovljena pravilna uporaba predpisov o usposobitvi za delo in o zaposlitvi delovnih invalidov. V sestavi komisije redno sodeluje specialist (ortoped, nevrolog, psihiatr, internist in drugi), kar je odvisno od obolenja delavca. Tako se lahko zgodi, da v eni izmenici dela komisije zaradi različnih obolenj sodeluje tudi po 5 specialistov z različnih področij.

Če si ogledamo samo primer naše delovne organizacije, kjer imamo na leto od 40 do 60 predlogov za oceno, ki naj jo opravi Invalidska komisija, to je po prečno 3 do 5 primerov na mesec, bi se postopki časovno še bolj zavlekli. Obolenja oz. vzroki zaradi katerih so naši delavci predstavljeni Invalidski komisiji, so različni. Po grobi razčle-

nitvi nastopa kot najpogostejši vzrok pri 156 pri nas zaposlenih delovnih invalidih na prvem mestu obolenje lokomotorne aparata — 61 (hrbtenica, roke, noge), slede obolenja respiratornega trakta — 36 (dihalnih poti in organov), nevrovegetativna obolenja živčnega sistema), bolezn srca in cirkulatornega obolenja — 11, bolezn notranjih organov — 12, duševna obolenja — 3, ostalo — 16. Že ta skopa razčlenitev nam pove, da bi moralo pri delu komisije sodelovati več specialistov, kar pa bi invalidski postopek časovno zavleklo, saj bi morali čakati, da se nabere več primerov s sorodnimi obolenji, pa tudi stroški za delo komisije bi se močno dvignili. Vse to ovira, da bi komisija hodila od podjetja do podjetja in primere obravnavala na terenu. Namesto članov Invalidske komisije (ki, poudarjam, poznajo delovna mesta, za vsakega delavca, predno je predstavljen Invalidski komisiji, pride v delovno organizacijo predstavnik Skupnosti. Za ljubljansko podružnico to delo opravljajo socialni delavci, temeljito pripravijo vse gradivo,

ki ga pri svojem delu uporabi Invalidska komisija: točen opis delovnega mesta, ekološke meritve, posebnosti mesta in tudi osebnostne značilnosti obravnavanega. Ob prihodu predstavnika Skupnosti v delovno organizacijo sodeluje pri pripravi omejenega gradiva socialni delavec podjetja in tudi prizadeti delavec, ki lahko takoj opozori na morebitne pomanjkljivosti. Če je potrebno, si predstavnik Skupnosti ogleda delo, ki ga je delavec opravljal pred invalidnostjo, in delovno mesto, na katero naj bi bil delavec premeščen. Posredno je torej (preko socialnega delavca in predsednika Skupnosti) Invalidska komisija za vsak obravnavani primer v delovni organizaciji.

Komisija poda svoj izvid in mnenje na podlagi neposrednega pregleda zavarovanca, na podlagi medicinske in druge dokumentacije o dejstvih, ki vplivajo na ugotovitev invalidnosti in preostale delovne zmožnosti, nevarnosti za invalidnost, telesne okvare ali potrebe po pomoči in postrežbi drugega. Na podlagi mnenja Invalidske komisije v upravnem postopku Skupnosti izda ustrezno odločbo, ki jo mora upoštevati prizadeti delavec (če se ne pritoži) in delovna organizacija.

Ugotavljamo, da smo medosebne odnose humanizirali, zato v sedanjem času ne bi smeli biti problem, kako in kje zaposliti invalidnega delavca. Resnici na ljubo pa tu in tam (govorim za našo delovno organizacijo) naletimo še na posamezne odpore, vendar zdaleč ne toliko in tako pogosto kot pred 15 leti, ko sem ob začetku svojega dela na tem področju vsa obupana in zgrožena pisala članek z naslovom »Človek človeku volk, tudi pri nas?«

S prijetnim občutkom ugotavljam, da so se odnosi v naši delovni organizaciji močno spremenili, pa čeprav moramo letno premestiti več delovnih invalidov kot pred 10 ali 15 leti.

Magda Kreft

Izključitev

Obnavljanje kršitev delovnih obveznosti in izrekanje ukrepov za te kršitve je z ustanovitvijo odborov za medsebojna razmerja delavcev prešlo v pristojnost teh organov. Odbor za medsebojna razmerja delavcev samostojno sklepa o kršitvah delovnih obveznosti in izreka ukrepe zanje in torej ni le predlagalni organ delavskega sveta, kot je to bila prej obstoječa disciplinska komisija.

Prav gotovo predstavlja obnavljanje kršitev delovnih obveznosti velik in odgovoren del nalog odbora za medsebojna razmerja delavcev pri DS TOZD in SSP. Kršitve delovnih obveznosti obravnava odbor na osnovi samoupravnega sporazuma o medsebojnih razmerjih delavcev, saj lahko spozna delavca za odgovornega le za tako kršitev, ki je opredeljena s tem sporazumom. Tudi pri izrekanju ukrepov je odbor strogo vezan na določila sporazuma, saj delavcu lahko izreče le enega od ukrepov, predvidenih s sporazumom.

Najblažji od ukrepov je opomin; ta se izreka le za storjeno lažjo kršitev delovnih obveznosti, nedvomno najtežji pa je ukrep prenehanja lastnosti delavca v združenem delu (izključitev), ki se lahko izreče le za hujšo kršitev delovnih obveznosti, s katero so kršeni skupni interesi drugih delavcev ali organizacije združenega dela kot celote.

Odbor se za izključitev odloči redko, saj gotovo nobenemu od članov odbora ni lahko glasovati za ta ukrep, ki s seboj prinaša daljnosežne posledice za delavca samega in za njegovo družino.

Zgodi pa se, da odbor ob upoštevanju vseh okoliščin ugotovi, da je delavec kršitev tako težka, da je edini možen ukrep izključitev. Tak je bil primer kršitve delovnih obveznosti delavcev Jožeta Kastelica, čuvaja v oddelku zavarovanja v DS SSP in Rudija Kastelica, delovodje v livarni sive litine v TOZD PI.

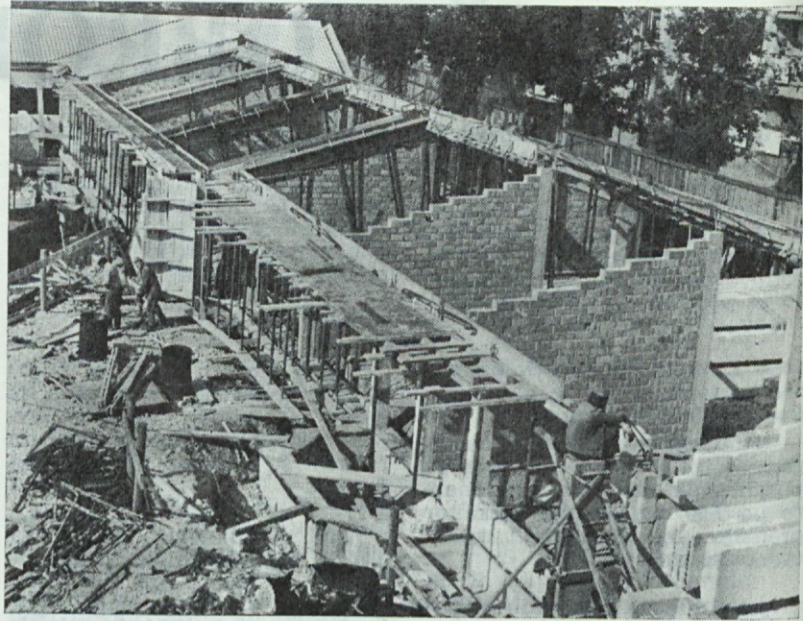
Omenjena delavca sta si v noči od 1. na 2. junij 1976 iz delovne organizacije TZ Litostroj

prisvojila 3 železne pocinkane rešetke v vrednosti 175,00 din. Tatvino sta brata Kastelic izvedla na ta način, da je Rudi Kastelic vrgel material preko žične ograje in ga nato odpeljal z avtom na svoj dom, Jože Kastelic, ki je to noč opravljal svoje redno delo, pa je v tem času ugasnil celotno električno razsvetljavo Aleševčeve ulice in s tem bratu pomagal, da je material nevirano odpeljal.

Poleg storitve omenjenega dejanja si je Jože Kastelic marca letos v delovni organizaciji prisvojil tudi garnituro ključev v vrednosti 2.500 din in električni skobelni stroj v vrednosti 1.550 dinarjev, Rudi Kastelic pa jekleni meter in kljunasto merilo v skupni vrednosti 220 din.

Zaradi teh dejanj, ki niso le kršitev delovnih obveznosti, ampak tudi kazniva dejanja, je delovna organizacija vložila tudi kazensko ovadbo na postajo milice Ljubljana-Siška.

Kršitev delovnih obveznosti Jožeta Kastelica je obravnaval OMRD v DS SSP, kršitev Rudija Kastelica pa OMRD v TOZD PI,

Imeli bomo nov vrtec

Te, z nasmehom izrečene besede danes pogosto slišimo med otroki in občani KS »LITOSTROJ«. Besede o novem vrtcu — prizidku VVZ LITOSTROJ so izraz zadovoljstva vseh, ki od blizu in od daleč opazujejo gradnjo na Ljubljanski 16 v Šiški.

V prizidku bo 9 igralnic za predšolske otroke v starosti od rojstva do 5 oziroma 6 let. S povečanimi zmogljivostmi bomo nudili vzgojo in varstvo 120 novoprijetih otrokom, od tega 36 dojenčkom. VVZ Litostroj do sedaj ni imel jasli in nikakršne možnosti za varstvo in vzgojo naših najmlajših, starih od dveh let. Dojenčki te KS so morali gostovati v drugih VVZ in v zasebnem varstvu. V prizidku bo-

mo imeli 3 oddelke za najmlajše do 2. leta (po 12 otrok v oddelku), 3 oddelke za otroke, stare od 2. do 3. leta (po 12 otrok v oddelku), 2 oddelka za tiste od 3. do 4. leta (po 16 otrok v oddelku) in oddelke za otroke od 4. do 5. leta (20 otrok). V devetih igralnicah novega prizidka VVZ Litostroj bomo nudili usmerjeno predšolsko vzgojo predvidoma 120 predšolskim otrokom. Imeli bomo tudi jedilnico za otroke osnovne šole »Hinko Smrekar«. Kuhinjo v že obstoječem VVZ smo že prenovili in povečali, v njej bomo pripravljali 740 kosil, od tega 420 za potrebe zavoda in 320 za potrebe osnovne šole »Hinko Smrekar«. Z jedilnico in adaptacijo kuhinje bo rešen pereč problem prehrane naših šolarjev.

Obstoječi VVZ »LITOSTROJ« z dvema dislociranima enotama danes vključuje v organizirano predšolsko varstvo 235 predšolskih otrok, starih od 3 let do vstopa v šolo. Poleg tega je v dveh igralnicah 100 učencev podaljšanega bivanja iz osnovne šole »Hinko Smrekar«.

V centralnem zavodu je 6 predšolskih oddelkov z 141 otroki, v dislocirani enoti v Gorazdovi ulici so trije oddelki z 52 predšolskimi otroki, od tega en oddelk otrok, motenih v duševnem razvoju, v VVZ Slovenija avto pa je prostora za 42 otrok. Enota v Gorazdovi vključuje 25 mest za potrebe bolnice Petra Držaja, enota Slovenija avto pa sprejema otroke zaposlenih v OZD Slovenija vato.

Prizidek bo dograjen predvidoma 1. marca 1977, tako bo VVZ »LITOSTROJ« nudil predšolsko varstvo 350 otrokom. Za usmerjeno in uspešno vzgojo otrok naše družbe, otrok bodočih samoupravljalcev in bodočih članov združenega dela, so prizidki, jedilnica in adaptacija kuhinje velikega družbenega pomena. Prizidek VVZ LITOSTROJ se gradi iz SAMOPRISPEVKA I in delne investicije Skupščine občine Ljubljana-Siška.

»Imeli bomo nov vrtec!« so besede vseh krajanov KS Litostroj. Še mnogo predšolskih otrok pa danes ne more reči tega, slišimo pa njihovo prošnjo: »Tudi mi bi radi vrtec!«. Omo- gočimo jim to željo in neizbežno potrebno in glasujmo za SAMOPRISPEVEK II!

Jana Šnuderl, dipl. iur.

Jožica Legen

HP 9830 A

Letos smo v TOZD IRRP dobili namizni računalnik HEWLET PACKAR, serije 9830, model 30 A. Računalnik pomeni novo kvaliteto dela našega raziskovalno-razvojnega kadra.

RAZVOJ RAČUNALNIŠTVA

Računalnike delimo na tri osnovne skupine:

Številčni (digitalni) ki deluje tako, da sešteva in odšteva števila (digite).

Analogni deluje na primerjavnju neke količine (na primer večji ali manjši električni napon v nekem sistemu).

Hibridni je mešanec med analognim in digitalnim računalnikom.

Analogni in hibridni računalniki imajo svoje široko področje delovanja v procesni in kemični industriji, v atomski obdelavi podatkov (AOP) pa se uporabljajo v glavnem digitalni računalniki. Prvi digitalni računalniki so bili kamenčki in človalnike na kroglice; te računalnike še danes uporabljajo Japonci, Kitajci, Rusi in drugi.

Prve mehanske računalnike so skonstruirali matematiki Pascal (1642) ter Leibnitz (1673). Prvi večji računalnik je izdelal angleški matematik Charls Babbage (1812). Prvi mehanografski stroj (tabelirko) je 1890 patentiral Hollerith. Njegov patent je tudi luknjanje kartic. Prvi elektronski računalnik ENIAC je bil izdelan v Pensilvaniji leta 1946, leta 1945 pa je dr. Von Neuman uporabil spomin za shranjevanje podatkov in instrukcij (programov).

tralne enote in malo zunanjih enot.

Prvi tip poslov uporabljajo največ v delovnih organizacijah, bankah, statističnih uradih in podobno, pri inštitutih, znanstvenih ustanovah, projektivnih birojih in podobno pa prevladujejo posli drugega tipa.

Naj omenim še dva nagiba, ki vodita razvoj računalništva:

- Težnja za večjo izrabo centralnega spomina in sicer tako, da bi se več poslov obdelovalo hkrati, oziroma, da takoj, ko en sprosti del spomina, naj bi ta del uporabil drugi posel.

- Druga težnja, ki je že zelo opazna v ZDA, je povezava računalnikov med seboj in sicer tako, da se posel obdeluje na prvem prostem računalniku. Upajmo, da bo v bližnji prihodnosti tudi pri nas uvedena takšna mrežna povezava. (Pogoj za to je hitrejši razvoj telekomunikacijskih naprav in industrija računalništva).

DELOVANJE RAČUNALNIKA

Da si lažje predstavljamo delovanje nekega računalniškega sistema, bomo najprej opisali model računalnika.

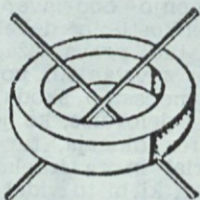
Obdelava nekega problema poteka tako: Programer napiše postopek reševanja nekega problema v enem od programskih jezikov (na primer FORTRAN, BASIC ali podobno). Tako napisan program spustimo preko

b) Preko magnetnega traku, kjer je na površini magnetizirajoča železooksidna plast. Odvisno od magnetizirane plasti se v računalnik prenaša električni impulz.

c) Direktno s pritiskom na tastaturo se prav tako sprožijo v računalniku električni impulzi.

d) Možni so tudi drugi načini vstopov, vendar vsi vstopi v računalnik sprožijo električne impulze.

Prenos impulzov iz vhodne enote v procesno enoto je preko posebne naprave (iz več kanalov), ki poskrbi za prilagoditev informacije za procesno enoto. V krmilni enoti odločimo o nadaljnji poti informacije — ali bo šla v centralni spomin, aritmetično enoto, ali v izhodne enote.

Feritno jedro

Najvažnejši del računalnika je centralni spomin. Centralni spomin je grajen iz feritnih jeder, skozi katera so napeljene električne žice. Takšno jedro v računalništvu imenujemo bit, ali binarno število.

Več bitov sestavljenih v en niz imenujemo računalniška beseda.

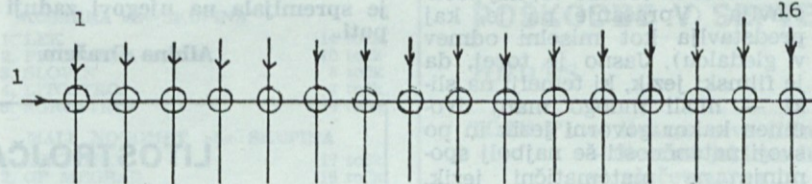
Pri prehodu električnega impulza skozi žice se spremeni magnetno stanje bita. Bit je lahko magnetiziran ali ne!

Veliko število mikroskopskih feritnih jeder ter ogromna hitrost električnih impulzov (v mili sekundah) omogočajo obdelavo in analizo velikega števila podatkov tako, da so nekateri začeli pripisovati računalnikom miselne sposobnosti. V resnici pa je računalnik samo stroj, ki prejema ali ne električne impulze od tistega, ki z njim upravlja — in to je vedno človek.

OPIS RAČUNALNIKA HP 9830 A

Naš novi računalnik HP 9830 A je namizni računalnik, ki zapolnjuje praznino med malimi ročnimi kalkulatorji in velikimi dragimi računalniki. Obenem ga lahko uporabljamo kot terminal velikim računalnikom.

HP 9830 A je razvit z namenom, da služi kot pripomoček znanstvenim in tehničnim delavcem pri reševanju manjših tehničnih problemov. Tako kot vse računalnike je mogoče tudi HP 9830 A deliti po različnih variantah.

16 bitna računalniška beseda

Pri našem računalniku je vhodna enota tastatura, ki je direktno povezana s centralno enoto. Izhodna enota je pisalnik (printer) in risalnik (plotter). Kot periferna enota je vgrajena naprava za delo s kaseto magnetofonskega traku.

OPIS POSAMEZNIH ENOT

1. **TASTATURA RAČUNALNIKA** je sestavljena iz 26 črk angleške abecede, 10 arabskih števil in 5 matematičnih operatorjev. Tu imamo še tipke za delo s kasetami, tipke za ekran, tipke za popravke pri pisanju programa in tipke specialnih funkcij.

2. **CENTRALNA ENOTA** ima na razpolago 8K spomina, ali bolj točno 7904 besed. Ena beseda ima 16 bitov, oziroma eno besedo porabimo za ime spremljivke (npr. A1, ali neko

Sestavni deli našega računalnika

celo število npr. 1357). Decimalno število je sestavljeno iz dveh, eksponencialno pa iz štirih besed. Centralni del računalnika je dodatno opremljen s blokom za matrični račun in z blokom za programiranje z besedami iz več znakov.

3. **TERMIČNI PRINTER** lahko tipka 80 alfa numeričnih znakov v eni vrstici ter 250 vrstic v minuti. Izpis je značilen po obliki črk.

4. **EKRAN** je enovrstični z istočasno vidnimi 32 znaki, vsebina ekrana pa se da pomikati levo in desno, tako da je možno videti vseh 80 znakov ene vrstice.

5. **KASETE**. V računalniku je vgrajena naprava za delo z magnetofonsko kaseto standardne oblike. Na eni kaseti se lahko shrani 32 000 besed. Dolžino magnetofonskega traku razdelimo na poljubno dolga polja, na katera shranjujemo programe, podatke ali vmesne rezultate. Pri iskanju kašnega polja se kasetna vrtilna naprava ali nazaj po potrebi s hitrostjo približno 0,5 m/s.

6. **PLOTTER**. Dimenzija risalnega formata na plotterju je 15" x 10" (38 x 25 cm). Papir, na katerega rišemo, je poljuben. Možno je risati s peresi različnih barv.

7. Na računalniku je mogoče priključiti registrirno napravo (magnetofon), na kateri so shranjeni določeni zapisi. Računalnik bere rezultate z magnetofonskega traku, jih interpretira in obdeluje.

8. Za posle, ki so prezahtevni za obdelavo na HP 9830 A, je v računalniku vgrajena naprava, ki omogoča povezavo tega računalnika z velikim računalnikom.

DELO NA HP 9830 A

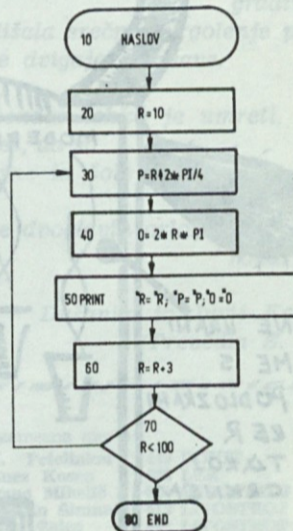
Na računalniku HP 9830 A lahko računamo sproti kot na navadnem kalkulatorju, lahko pa delamo tudi s programi kot na velikih računalnikih.

V primerjavi z velikimi računalniki je naš računalnik majhen, vendar je narejen tako, da je pri tehničnih poslih zelo dobro izkoriščen. Programiranje na njem je v jeziku BASIC, ki je prirejena varianta FORTRAN IV.

Kako poteka programiranje z njim, bomo opisali na preprostem primeru:

Potrebno je izračunati površino in obseg krogov za polmere od 10 do 100 cm tako, da je korak naraščanja polmera za 3 cm.

Reševanje naloge najprej obdelamo z diagramom poteka:


```

10 REM PROGRAM KROG
20 R=10
30 P=R+2*PI/4
40 O=2*R*PI
50 PRINT "R:", "P:", "O:"
60 R=R+3
70 IF R<100 THEN 30
80 END
    
```

R= 10	P= 78.53981634	O= 62.83185307
R= 13	P= 182.7322896	O= 81.68140899
R= 16	P= 201.0619298	O= 108.5309649
R= 19	P= 283.5287370	O= 119.3805208
R= 22	P= 380.132711	O= 138.2300768
R= 25	P= 490.8738521	O= 157.0796327
R= 28	P= 615.7521601	O= 175.9291886
R= 31	P= 754.767635	O= 194.7787445
R= 34	P= 907.9202769	O= 213.6283004
R= 37	P= 1075.210086	O= 232.4778564

Vidimo, da ima v programu vsaka vrstica svojo številko.

V vrstici 10 smo izpisali komentar, ki nam pove ime programa.

V vrstici 20 je definiran začetni polmer kroga.

V vrstici 30 in 40 ta enačbi za površino in obseg kroga. Ti dve enačbi sta pisani skoraj tako kot v navadni algebr.

Vrstica 50 je ukaz za izpis imen in velikosti spremenljivke R, P, O. Vrstica 70 je skretnica ki pojasni nadaljnji potek programa. Če je R < 100, pojdi nazaj na tavek 30, če R ni manjši od 100 pa se program nadaljuje pri naslednjem stavku.

Ko je program v tej obliki shranjen v računalniku s pritiskom na gumbe RUN 1 O EXE- QUTE, vključim nadaljevanje programa.

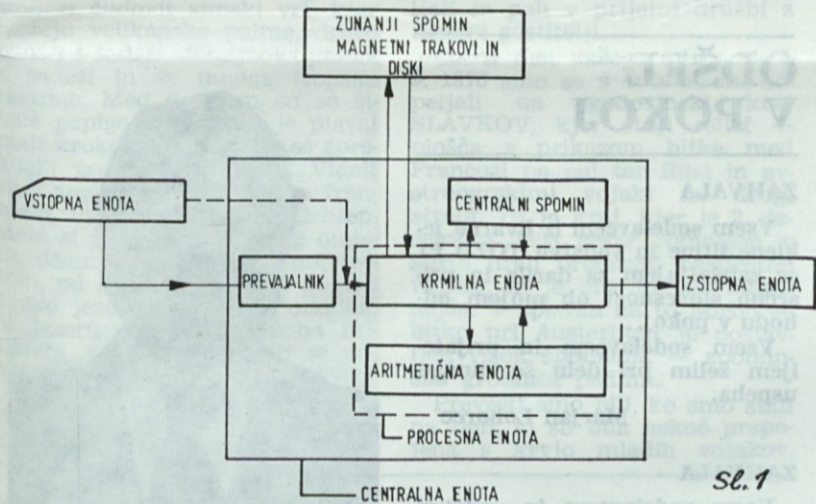
Rezultati so delno navedeni pod programom. Kadar imamo program v spominu, ga lahko iz spomina prenesemo na kaseto magnetofonskega traku. Pred naslednjim izvajanjem program s kasete prenesemo v spomin.

Popravljanje, dopolnjevanje in zasledovanje izvajanja na tem računalniku je zelo enostavno. Za odkrivanje napak programa je navedenih okrog 100 diagnoz. Programski jezik BASIC je relativno enostaven in interesenti lahko dobijo navodila za njegovo uporabo.

RAČUNALNIK HP 9830 A v IRRP

V IRRP imamo opravka samo s programi znanstveno tehnične narave. Takšne programe so naši izdelavci do sedaj izvajali na RRC (republiškem račun-

(Nadaljevanje na 11. strani)

Sl. 1

Očitno so bile okrog 1950 leta tehnološke razmere zelo ugodne za razvoj računalnikov. Od takrat dalje sledi odkritje za odkritjem in računalništvo se hitro razvija predvsem v ZDA, tem sledijo Japonska, Zahodna in Vzhodna Evropa in drugi.

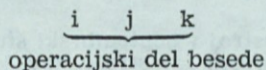
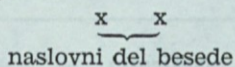
Računalniške enote povečujejo zmogljivosti, a posamezni elementi se manjšajo do neverjetno majhnih dimenzij. Programski jeziki se iz zelo zapletenih šifriranih sistemov izpopolnjujejo in poenostavljajo in danes lahko govorimo o programskih jezikih ALGOL, FORTRAN, BASIC in drugih, ki so na nivoju klasičnega matematičnega izražanja (z enačbami).

Določitev tipa in opremljenosti računalnika je odvisna predvsem od namena in uporabe. Posle na računalnikih ločimo na dva tipa in to:

1. Posli z velikim številom podatkov in z malo računskimi operacijami. To so ekonomske in tehnološke obdelave (računovodstva, planiranje, komerciala, terminiranje, zasledovanje proizvodnje in podobno). Ti posli zahtevajo velike shranjevalnike podatkov, predvsem zunanje enote, magnetne trakove in diske ter relativno majhne centralne enote.

2. Računalniške obdelave z majhnim številom podatkov in z velikim številom računskih operacij (to so predvsem razni tehnični izračuni). Takšni računalniški posli zahtevajo velike cen-

vhodne enote v sistem. Vhodna enota je lahko čitalec kartic, papirnatega ali magnetnega traku ali direktno tastatura računalnika. Iz vhodne enote gre program skozi prevajalec, v katerem se izvrši prevajanje iz programskega v strojni jezik. Oblika programske besede v strojnem jeziku je

Tako preveden program se preko krmilne enote shranjuje v centralni spomin. Ko je celotni program (algoritem) shranjen v spomin, damo računalniku ukaz, naj začne z izvajanjem.

Sedaj krmilna enota jemlje iz spomina besedo za besedo ter izvršuje na predpisanih naslovih v aritmetičnih in vhodno izhodnih enotah predpisano operacijo. Dogajanje v aritmetični enoti (AE) je precej zapleteno, toda tu se bomo zadovoljili s tem, da rečemo v AE se izvrši aritmetična operacija (+, -, x, :) in rezultat se prenese v centralni spomin.

Informacija lahko vstopa v računalnik na več načinov:

a) Preko luknjanje kartice ali luknjanega papirnatega traku se s sistemom fotocelic sproži v čitalni napravi električni impulz.

AVTOMATI – DA ALI NE?

Minilo je že nekaj let, odkar so bili na predlog osnovnih organizacij sindikata in samoupravnih organov postavljeni avtomati za tople in mrzle pijače. Kmalu je bilo enoglasno ugotovljeno, da so avtomati nemške firme ABA zelo primerni za delavniške prostore in upravno zgradbo. Od prvega števila štirih garnitur jih imamo danes v celotnem kolektivu že 19, kar pomeni, da jih resnično potrebujemo.

Današnja cena pijače iz avtomata presega realno vrednost dinarja, ki ga vržemo v aparat. Na zborih delavcev smo sprejeli sklep, da se deli brezplačno malico, in da se razlika nad enim dinarjem regresira iz istih sredstev, ki so predvidena za malico. Izračunana ekonomska cena mrzlih jedi in toplih pijač iz avtomata se danes vrti okoli dveh dinarjev.

Kje je problem, da se danes vprašujemo o upravičenosti av-

tomatov? Vsi smo očitvidci, da so v zadnjem času avtomati več v popravilu kot v rednem poslovanju.

Ne gre za slabo delovanje avtomatov, ki so že dokazali, da so brezhibni. Res je, da priteče včasih tudi voda namesto kaka-va ali čaja, toda tu je vzrok človeški faktor, saj se pač zgodi da zadolžena oseba ni napolnila avtomata.

Razburjenje je upravičeno, vendar tega ni kriv avtomat, za-

to ga ne brcajmo z okovanimi čevlji in mu ne razbijamo šip ali žarnic. V zadnjem času pa ugotavljamo, da je v podjetju skupina, ki namerno uničuje avtomate. Z brušenim listom žage uničijo tisti del avtomata, kamor vržemo dinar, s tem pa sprožijo mehanizem. To je nedopustno! Ta novi del avtomata stane 4.500 dinarjev (450 tisoč starih!). Sprašujemo se, ali ni mogoče dobiti teh razbijalcev in jih kaznovati s tem, da plačajo popravilo in tudi kazensko odgovarjajo za tako početje.

V skrinjici, kjer naj bi bili dinarski kovanci, se v zadnjem času pojavlja tudi veliko število struženih medeninastih podložk, ki imajo isto velikost in težo kakor dinar. Kje dobi strugar toliko časa in material za izdelavo toliko podložk, ki zahtevajo višjo stopnjo obdelave? Poleg prave velikosti in debeline je potrebna tudi prava teža, to pa se doseže z vrtanjem podložke. Torej — ne samo škoda, ki jo povzroči izdelovalec, ko je dobil pijačo brez dinarja, tu gre še za material in za izdelavo. Ali ni nikogar, ki bi to videl in prijavil? Kaj delajo mojstri, če ne vedo, kaj mu delajo delavci na strojih?

Tu se moramo zavedati naše skupne odgovornosti, seveda če hočemo še naprej imeti avtomate.

Enaki avtomati so postavljeni v tovarnah po vsej državi, pa takih problemov, kot so v zadnjem času pri nas, ne poznajo. In kaj storiti?

Sindikalne skupine in izvršilni odbori sindikata v tozidih naj stanje dobro pregledajo in se odločijo ali bomo še imeli avtomate ali ne. Če jih hočemo še naprej imeti, potem je tudi dolžnost nas vseh, da pazimo nanje. Storiteli kaznivih dejanj pa so dolžni poravnati vso nastalo škodo, ki so jo povzročili z nenormalno uporabo avtomata, pa naj bo ta škoda še tako velika. Poklicati jih je treba tudi na disciplinsko odgovornost in jih obravnavati kot večje kršilce delovne discipline, za kar jih lahko tudi odpustimo iz delovne organizacije.

Samo z odločnim ukrepanjem bomo napravili konec uničevanju tistega, kar smo kupili s svojimi ustvarjenimi sredstvi!

V. M.

ZAHVALA

Ob smrti mojega moža Ivana ORAZMA se najiskrenejše zahvaljujem sindikalni organizaciji in nekdanjim sodelavcem, ki so se udeležili pogreba, za sočustvovanje in vso pozornost ob zadnjem slovesu.

Iskrena hvala članu sindikata za poslovljeni govor ob odprtem grobu, enako tudi godbi, ki ga je spremljala na njegovi zadnji poti.

Albina Oražem

LITOSTROJČANI PO SVETU

Vabilu Planinskega društva Litostroj v septembrski številki našega glasila se je odzvalo precej Litostrojčanov, ki so se tako ali drugače spoznali s kraji izven meja ožje domovine ter svoje vtise ohranili v filmski sliki in besedi ali na barvnih diapozitivih.

Čeprav akcija ni končana in pričakujemo, da se bo seznam predvajalcev še razširil, bomo začeli s predvajanjem v četrtek, 4. novembra ob 18. uri v klubski sobi novega samskega doma.

Na prvem »četrtkovem večeru« naših kino in foto amaterev si bomo ogledali filmski zapis Zajana Goralie s potovanja na Nord Cap, tov. Peter Poženel, predsednik fotokino kluba Litostroj pa bo zavrtil film o Indiji.

V nadaljevanju foto-kino večerov se bodo vsak četrtek zvrstili še ostali avtorji, ki nas bodo popeljali širom po svetu, tako ing. L. Šolc na Novo Zelandijo in v Ameriko, J. Romih v London, Dunaj, Prago in Budimpešto, ing. P. Poženel še v Egipt, Grčijo in Italijo, M. Jovanović v Moskvo in Leningrad itd. Program večerov bo pravočasno objavljen.

Ne zamudite izjemne priložnosti, da spoznate delo naših kino-foto amaterev in obenem sodelujete pri ocenitvi njihovih prizadevanj.

Na svidenje torej na prvem četrtkovem večeru 4. 11. 1976.

PD LITOSTROJ

Pokal smo prejeli v trajno last

KONČNO SMO OBČINSKI PRVAKI

Litostrojski športniki so dosegli še en lep uspeh, tokrat na občinskem prvenstvu občine Ljubljana-Siška v krosu. Prvenstvo je bilo 8. oktobra v Vižmarjih, proga pa je bila speljana po poteh okrog tamkajšnje osnovne šole.

Na tekmovalcu je sodelovalo več kot tisoč tekmovalcev, vseh skupaj s tistimi v predtekmovanjih pa je bila kar 10.200, kar je največ v Ljubljani. Tekmovalci so bili razdeljeni v 28 tekmovalnih kategorij.

V okviru tega tekmovanja je bilo tudi ekipno tekmovanje za najboljšo ekipo posamezne temeljne organizacije združenega dela. Prav tu so bili delavci Litostroja premočno prvi in so zato prejeli pokal v trajno last. Ekipo so sestavljali mladinec, članica, član in dva veterana. Treba je povedati, da je litostrojska ekipa zmagala predvsem zaradi odličnega teka veteranov Andreja Groma in Brana Sršena, saj je Sršen postal občinski prvak v drugi kategoriji veteranov, Grom pa je bil drugi v prvi kategoriji. Torej še en dokaz več, da so starejši litostrojski športniki precej boljši od mlajših! Seveda pa ne gre zmanjševati uspeha ostalih treh članov ekipe, kajti v njihovi konkurenci so bili zbrani sami znani šišenski atleti in seveda se povsem amaterski ljubitelji teka ne morejo kosati z njimi. Pa vendar, tudi ti trije so se borili po svojih najboljših močeh, pokazali so zvrhano mero borbenosti in zato zaslužijo pohvalo.

F. Kmetič

ODŠEL V POKOJ

ZAHVALA

Vsem sodelavcem iz livarne je-klene litine in vodstvu TOZD PI se zahvaljujem za darila in prsrčno slovesnost ob mojem odhodu v pokoj.

Vsem sodelavcem in prijateljem želim pri delu še mnogo uspeha.

Marjan Loborec

ZAHVALA

Vsem sodelavcem in vodstvu TOZD PI se zahvaljujem za pozornost in prijazne besede ob mojem odhodu v pokoj.

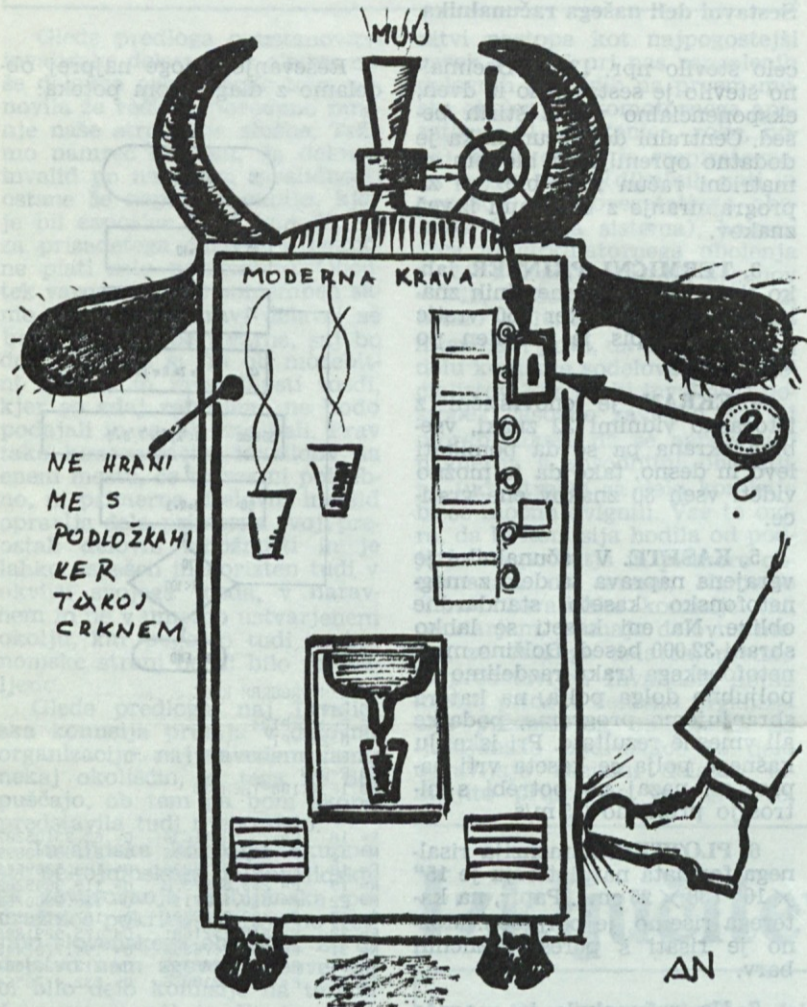
Hvala vsem, ki ste prispevali za lepo darilo, ki me bo vedno spominjalo na dolgoletno sodelovanje in zaključno srečanje.

Vsem želim še veliko uspeha pri delu.

Jože Šipelj

Konec avgusta letos je odšel v pokoj naš dolgoletni sodelavec Jože ŠIPELJ, delovodja vzdrževanja v TOZD PI. V Litostroj je prišel Jože že 4. 10. 1949. Dobremu in priljubljenemu sodelavcu želimo v zasluženem pokolu še mnogo lepih let

KDO KOGA MOLZE ?

2 TEČAJ KINO KLUBA LITOSTROJ

FILM JE UMETNOST. Res je sicer, da ga nekateri izrabljajo le za finančni dobiček in za dosedo raznih političnih ciljev, kar omejuje moč njegovega umetniškega izraza. Kljub temu je vloga filma v življenju človeka zelo velika in brez pridržkov lahko govorimo o filmu kot sedmi umetnosti.

FILMSKI JEZIK: Razni kritiki pravijo: »Film je pisava in slika, film je jezik slik, ki ima svoj besednjak in svojo slovnico, film je svetovni jezik«.

Kaj je sploh jezik? Jezik je družbeni produkt in njegov namen je sporazumevanje med ljudmi.

Prvi klic človeka je bil nagonski, znak nevarnosti, kasneje je ta klic postal simbol med tistim, ki je klical in tistim, kateremu je bil klic namenjen. Ti klici so se vedno bolj razlikovali od nagonskih živalskih glasov, kolikor hitreje se je razvijala človeška družba. Ker je jezik torej zavesten proizvod ljudi in ne naravni produkt, je to umetna tvorba. Jezik je nosilec misli, ni pa popolne izravnave med besedo in stvarjo, kajti za isto stvar obstoja lahko več različnih besed, celo v istem jeziku. V filmu pa je pomota v tem pome-

nu izključena. Tu je beseda slika stvari ali predmeta, ki govori naravnost in vsakdo ve, kaj predstavlja. (Vprašanje pa je, kaj predstavlja kot miselni odmev v gledalcu). Jasno je torej, da je filmski jezik, ki temelji na sliki — misli mnogo manj dvoumen kakor govorni jezik in po svoji natančnosti še najbolj spominja na matematični jezik. Film je zelo realistična umetnost in nas popelje v bistvo stvari in dogodkov. Tako kot druge umetnosti nam posreduje misli in ideje, je sredstvo sporazumevanja, je torej jezik. Za to funkcijo ga usposablja tudi dodatni element — čas. V nasprotju s slikarskim jezikom, s katerim ne moremo pripovedovati zgodb, ki opisujejo neko časovno razdobje, je filmski jezik enako kot jezik glasbe sposoben pripovedovati zgodbo. Film v tem pogledu še prednjači pred glasbo. Glasba in film sta torej umetnosti časa.

Iz raznih postopkov, ki jih film uporablja, je mnogo in v okviru tega tečaja se bomo seznanili z nekaterimi.

V tehničnem delu bomo govorili o napravah, potrebnih za snemanje: o kameri, objektivu, trakovih itd., v teoretičnem delu pa o zgradbi in zasnovi filmske zgodbe, oblikovanju celote, režiji in podobno.

P. Poženel

POBRATENJE – STVARNOST

V prvi polovici septembra je devetčlanska delegacija občine Ljubljana-Siška obiskala pobrateno občino Kavadarci v SR Makedoniji.

V našem glasilu smo že pisali o tem pobratenuju pa tudi o tem, da je prav taka delegacija občine Kavadarci v letošnjem juniju obiskala občino Ljubljana-Siška in tudi Litostroj. Ob tej priliki smo s predstavniki občine Kavadarci med drugim spregovorili o mnogih možnostih vsestranskega sodelovanja Litostroja z delovnimi kolektivi občine Kavadarci. Takrat smo v razgovorih ugotovili skupno potrebo po pobratenuju delovnih ljudi kot osnovo vseh vezi, ki naj pripomorejo h krepitvi bratstva in enotnosti narodov in narodnosti Jugoslavije.

Mnogim našim sodelavcem je občina kakor tudi mesto Kavadarci že nekaj let dobro znano, predvsem pa sončna tikveška dolina, saj smo pred leti tu zgradili hidroelektrarno »Tikveš«. Litostroj, pa tudi mnoge naše delavce v Kavadarcih torej že dobro poznajo, zato nas pobratenje obeh občin še posebej obvezuje, da širimo nove in poglobljamo stare vezi s kolektivi občine Kavadarci.

Seznamimo se danes podrobneje s pobrateno občino.

Na skrajnem koncu naše domovine, skoraj na meji z Grčijo, leži v plodni in prostrani tikveški dolini mesto in občina Kavadarci. Blaga mediteranska klima, polna sonca, ter pridna človeška roka je dala tem lepim krajem Makedonije že v davni preteklosti pogoje za vinogradništvo. Preko 5000 hektarjev plantaž je sedaj zasajenih z vinsko trto in daje Jugoslovanske

mu kakor tudi evropskemu trgu najboljše vrste zgodnjega namiznega grozdja. Seveda pa iz grozdja pridobivajo tudi odlična vina. (Agrokombinat »TIKVEŠ«). Na približno 250 hektarjih površine raste sadje, na ostalih obdelovalnih površinah pa pridobivajo žita, bombaž, sončnice, koruzo, tobak in drugo. Tudi živinoreja dobiva vse večji razmah, saj so začeli graditi farme za rejo krav mlekaric, ovac, prašičev, perutnine itd.

V povojnem razvoju te občine so veliko truda vložili v čim boljše izkoriščanje plodne zemlje s pomočjo umetnega namakanja velikega števila plantažvinske trte kakor tudi drugih kultur. Vodo za namakanje dobijo iz akumulacijskega jezera HE Tikveš, ki je tako dvakrat smotrno izkoriščeno.

Mesto Kavadarci je takoj po vojni štelo okoli 6000 prebivalcev in je bilo brez vode, elek-

trične energije, kanalizacije in drugih najnujnejših življenjskih potreb. Prebivalci so krenili v izgradnjo, mesto se je začelo razvijati in danes šteje že štirikrat večje število prebivalcev, 24.000.

Mesto se lepo urbanistično razvija, izpodriva vse staro, nazadnjaško in vnaša organiziran red sodobnega mesta. Ker je v mestu tudi sedež občine, je tudi družbenopolitično, gospodarsko in kulturno središče. Sicer pa živi še 13.000 prebivalcev v 45 okoliških naseljih.

Skupna površina občine je 1.134 kvadratnih kilometrov.

Največji del skupnega dohodka občine — skoraj tretjino — ustvari kmetijstvo, saj samo grozdja na družbenem kakor tudi na kooperantskem področju pridelava več kakor 35 milijonov kilogramov. Celotno kmetijsko področje se pretežno združuje v vodilni delovni organizaciji s tega področja, v agrokombinatu »Tikveš«, v katerem je sedaj zaposlenih že 1500 delavcev. V kletih tega velikega kombinata je prostora za predelavo 25.000 ton grozdja v dobro znana tikveška vina. Agrokombinat »Tikveš« pa na svojih plantažah pridobiva tudi ogromne količine drugega sadja. Tudi na tem področju sodeluje s kooperanti pri odkupu in prodaji sadja. Kmetijstvo je tako z vsemi svojimi vejami pretežna osnova za ustvarjanje skupnega dohodka.

Tudi razvoj industrijske proizvodnje ne zaostaja, saj se je

sesalne cevi za HE Zakučac, kakor tudi zvarjencev za žerjav za Zelezarno Nikšič. V izdelavi imamo večje število zvarjencev za podložne plošče za dieselske motorje.

V kovačnici nadaljujemo s kovanjem vilic ter odkovkov za vijake, reduktorjev za Sovjetsko zvezo.

A. Gruđen

TOZD FI

TURBINE

Za HE Crystal Dam so dokončno obdelani vsi sestavni deli turbine. Na spiralnem ohišju pote-

Delegacija občine Šiška na zgornjem platoju bodočega rudnika Ržanovo

v občini uveljavila lesna industrija v lesnem kombinatu »Treska«, ki ga sestavlja 9 specializiranih tovarn za predelavo in obdelavo lesa.

Razvija se tudi moderno predelovanje tobaka, promet, gozdarstvo, gradbeništvo, obrt, trgovina in gostinstvo.

Pred leti zgrajena prva faza hidroelektrarne »Tikveš«, za katero je prvi dve turbini izdelal Litostroj, daje potrebno električno energijo celotni občini in je združena v elektrogospodarstvo SR Makedonije. Elektrarna je zgrajena za vgraditev štirih enakih Francisovih turbin, torej še dveh za katerih izdelavo bomo v Litostroju pravkar podpisali naročilo. Kolektiv Litostro-

Brodgradilišče »TITO« iz Beograda je naročilo dve gradnji motorjev za Irak. Prvo gradnjo motorjev smo že poslali, drugo pa še montiramo.

Za Romunijo imamo dve naročili: najprej pet gradenj motorjev, od katerih sta dve gradnji izdelani in odpremljeni, ostale tri pa so v različnih fazah montaže, po drugem naročilu pa montiramo prvo gradnjo motorjev.

ČRPALKE

Za Egipt montiramo zadnje vijačne črpalke in sicer za XI. črpalno postajo. V montaži je še nekaj manjših centrifugalnih tipov črpalk.

ŽERJAVI

V kooperaciji z Metalno Maribor izdelujemo EMTZ 160/32 Mp x 28 m. Litostrojski delež pri tej kooperaciji je v glavnem v izdelavi mehanizmov, Metalna pa izdeluje varjene konstrukcije. Zaradi izredne nujnosti in pomembnosti posvečamo naročilu vso pozornost, predvsem pri izdelavi posameznih sklopov. Za Zelezarno Nikšič izdelujemo EKLMD 10/20 x 22 m.

CEMENTARNE

Odpremljen je bil drugi plašč mlina (težak 120 ton) za Cementarno Anhovo. V montaži potekajo montažna dela na jeklenih konstrukcijah mlinice, na cevovodih in zračnih drčah.

TALNA TRANSPORTNA SREDSTVA

V montažni hali proizvodnje viličarjev so trenutno vse zmogljivosti polno zasedene. Montiramo viličarje z nosilnostjo 3,5 t v stari in novi izvedbi, viličarje z nosilnostjo 5 t in 12 t, vzporedno pa še prototip avtodvigala z nosilnostjo 12 t.

PREOBLIKOVALNI STROJI

Tudi v proizvodnji preoblikovalnih strojev so polno zasedeni z različnimi naročili. Trenutno izdelujemo večje število strojev za ZSSR.

N.

K. G.

vesti iz obratov

TOZD PI

MODELNA MIZARNA

Povečana proizvodnja ulitkov, posebno ulitkov specialnih litin, nujno terja povečano zmogljivost modelne mizarne.

V septembru smo uspeli izdelati nekaj večjih modelov: turbinski pokrov za HE Zakučac, ohišje za ekscentrične stiskalnice, vodilne lopate za HE Zvornik in drugo.

V oktobru je glavna izdelava model ohišja za 6 in 8-cilindrični dieselski motor. Te je naročila Jugoturbina iz Karlovca. V izdelavi je tudi model za gonilnik HE Sjenica, lopate za DEM (Dravske elektrarne Maribor), tekalna kolesa za JE Krško itd.

Modelna mizarna mora poskrbeti posebej tudi za popravilo obstoječih modelov, ki se po večkratni uporabi poškodujejo ali obrabijo.

LIVARNA SIVE LITINE

Z izdelavo ulitkov za stiskalnice za JELSINGRAD se je stanje v livarni dokaj izboljšalo. Tako imamo v izdelavi več vrst teh ulitkov, poleg tega nadaljujemo z ulivanjem delov za reduktorje za Sovjetsko zvezo, za dieselske motorje za Jugoturbino in za Romunijo.

V oktobru bomo končali izdelavo ulitkov za Đuro Đaković iz Slavonskega Broda.

V oddelku, kjer izdelujemo ulitke iz specialnih litin, nadaljujemo z izdelavo obloženih plošč za mlinico cementa za CEMENTARNO ANHOVO. Pri izdelavi teh plošč imamo velike težave s termično obdelavo, ker nam primanjkuje žarilnih peči.

LIVARNA JEKLENE LITINE

V oblikovalnici pospešeno pripravljamo ulitke za reduktorje za Sovjetsko zvezo. Poleg tega je v delu večje število ulitkov za HE-Zakučac: okrov zasuna, vodilne lopate, turbinski pokrov, spodnji vodilnikov obroč, tuljke ležajev, nosilni ležaj in preizkusni pokrov. Zelo nujna je tudi izdelava 24 vodilnih lopat za HE Zvornik.

V čistilnici nadaljujemo z deli na ulitkih za »MINEL« iz Beograda in dokončujemo dela na

spiralnih ohišjih za »IVAN MILUTINOVIĆ« iz Beograda. Veliko truda bo treba vložiti v izdelavo ulitka ladijskega krmila za Indijo, TOZD PI naj bi dela dokončal do konca oktobra. Ta rok bi TOZD FI še omogočil, da bi do konca leta krmilo še obdelali in ga odposlali v Indijo.

PLOČEVINARNA

Ker je bila zasedba z naročili v pločevinarni vse leto večja,

Izdelava zvarjenca za oblogo turbinskega jaška za Srednjo Dravo II

kot je njena zmogljivost izdelave zvarjencev, se bojimo, da ne bomo mogli uresničiti plana TOZD FI. Zato smo vse svoje moči usmerili v izdelavo teh zvarjencev. Tako je potrebno čimprej izdelati zgornji vodilnikov obroč, regulirni obroč, nosilni ležaj in obloge turbinskega jaška za SD II. Izdelati moramo vse zvarjence za mlinico cementa Anhovo, zvarjence za žerjav za Sovjetsko zvezo in vsa teleskopska vodila za viličarje, ki so predvideni za letošnjo finalizacijo.

Poleg navedenih nadaljujemo z izdelavo zadnjih zvarjencev za HE OHAU-A, ogrodje mostu in mačka za JE Krško. Nujna je tudi izdelava specialnega ohišja in

ka tlačni preizkus, zatem pa se bo pričela poskusna montaža turbine.

Za HE OHAU-A demontiramo tretji agregat turbine in ga pripravljamo za odpremo. Prav tako dokončujemo vso opremo za avtomatsko regulacijo. Četrti agregat za istega naročnika pa ta čas mehansko obdelujemo.

Za HE Moste smo izdelali reverzibilno turbino in jo tudi odpremili na teren, kjer že opravljamo montažna dela.

DIESELSKI MOTORJI

Za Grčijo imamo naročeni dve gradnji s po tremi motorji tipa 23. Prvo gradnjo smo že odpremili, druga pa je v začetni fazi montaže.